

Народний депутат ВР Юрій Шухевич з воїнами-захисниками України у день пам'яті Романа Шухевича (читайте стор. 3)

Якщо свобода слова антиукраїнського спрямування, то кому потрібна така свобода слова?!

Василь ЛИЗАНЧУК,
доктор філологічних наук, заслужений
професор Львівського національного
університету ім. І. Франка

Професор Ігор Михайлин із Харкова слушно наголосив, що мало хто в Україні на повен голос говорить про морально-соціальну відповідальність журналіста за використання свободи слова. До речі, у розвинутих демократичних країнах світу панує модель соціально відповідальної журналістики за долю свого народу, нації, держави. У цих країнах ЗМІ пройняті духом суспільства, тобто вони державотворчі, патріотичні, об'єднують суспільство на національних, мовно-культурних, звичаєвих засадах. Лише в цих рамках преса, телебачення, радіомовлення плюралістичні, вільнодумні й незалежні, відповідальні за результати праці.

Отже, відповідальність — загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення журналіста до вимог суспільної моралі, обов'язків, соціальних норм і національних цінностей. Відповідальність означає усвідомлення журналістом суті та значення своєї діяльності, її наслідків для суспільства і соціально-духовного розвитку, вчинків особи з погляду безпекових, національно-державницьких інтересів суспільства.

Проблема конституційного права на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань, свободу світогляду і віросповідання перебуває у полі зору багатьох науковців, політиків, публіцистів. Новий спалах гострої дискусії про свободу слова і свободу діяльності ЗМІ спричинив арешт журналіста Ігоря Гужви. Кримінальний бік справи залишаю поза розглядом. Цим займаються відповідні компетентні органи. Мене вражає маніпулятивно розбурханий гвалт, мовляв, в Україні активно відроджують цензуру, безугаву наступають на свободу слова, забороняють вільне спілкування в інформаційному просторі тощо.

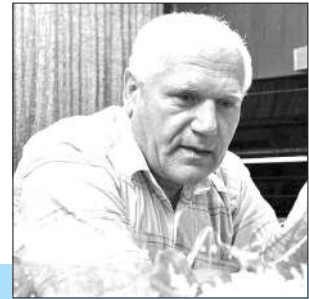
Безперечно, свобода слова служить своєрідним живильним киснем засобів масової інформації, без якої вони не можуть продуктивно функціонувати й належно виконувати свої суспільні функції. Зазначаємо, що свобода слова — це делікатний політико-ідеологічний, соціально-громадянський, морально-психологічний стан, категорія філософії й журналістики, це — право (можливість) вільно та публічно висловлювати свої думки в інтересах національно-духовного розвитку суспільства.

На жаль, ще немає підстав констатувати, що свобода слова в Україні стала сподіваною, бажаною передумовою прискорення духовної інформаційної мобільності української нації, створення усіх умов для повноцінного, повноправного функціонування українського слова, щоб його вільна духовна енергія життєдайно впливала на розвиток людини. Відомо, що у державотворчому процесі будь-якого народу чільна роль належить національній мові. "Об'єднати і

відокремити — ось дві головні функції, які вона виконує. Об'єднати населення всередині країни, відокремити ззовні, від сусідів. І хоч би скільки політики намагалися віднайти якісь інші чинники суспільної консолідації, ефективнішого засобу, аніж поширення загальнонаціональної мови, вони не знайдуть", — справедливо стверджує мовознавець, професор Лариса Масенко.

Закінчення на стор. 4

ПАРКАНИ РЕФОРМ

2

"ПРОСВІТА" СЬОГОДНІ

5

ЩО ВИ ДУМАЄТЕ ПРО МУРАЛИ?

8-9

МАТЕРИКАМИ ІВАНА КОРСАКА

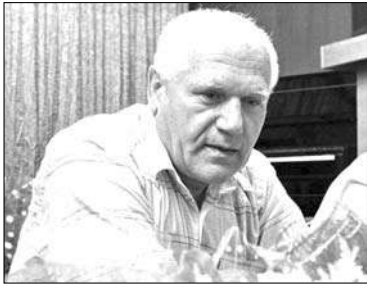
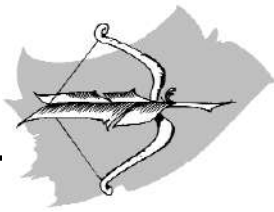

11

ВІРШІ ВОЛОДИМИРА БАЗИЛЕВСЬКОГО

14

Петро АНТОНЕНКО

В Україні ось уже понад чверть століття триває одна грандіозна реформа, переміна, навіть подвійна — від бездержавності до власної держави, від тоталітарного до демократичного суспільства. Але чомусь це грандіозне й потрібне реформування відбувається у формі незліченних “реформ” і перемін усюди і скрізь. Останні дві модні “фішки” — реформи земельна і пенсійна. Про них — трохи далі, бо як не згадати ще деякі багатостраждальні сфери, на які “обвалилися” реформи. Бодай освіту й медицину. Отже, реформи...

ОСВІТНЯ: нескінченний експеримент

Експериментують насамперед на шкільній освіті. Смикають туди-сюди термін навчання: 10, 11, 12 класів. 5-бальну систему оцінювання замінили на 12-бальну. Тепер ось оцінки взагалі скасовують. Скасували випускні іспити, замість них тепер ЗНО, сподіваємося, що “незалежне”. Годі вже говорити про шкільні програми... Ну і, звичайно ж, улюблена справа реформаторів — “оптимізація”, тобто закриття невеликих шкіл.

МЕДИЧНА: замість нормальних зарплат медикам

Ще одна багатостраждальна сфера — медицина.

Що вже тут говорити про “реформи” у вигляді масового закриття медичних закладів. Особливо в сільській місцевості: вони, мовляв, нерентабельні. Чомусь селяни десятиліттями були і є “нерентабельні” для держави.

Але ось ще одна масштабна реформа у розроблених урядом законопроектах. Перший з них, № 6327, “Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів” таки потрапив на розгляд у сесійну залу парламенту. Цей законопроект сяк-так проголосували, і то лише в першому читанні. Його ще чекає безліч поправок на друге читання від нардепів, для багатьох з яких ці “поправлення” і є імітацією законотворчості. За другий законопроект, № 6329, “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України”, щодо фінансування медицини, не проголосували.

Із цього приводу виконувачка обов’язків міністра охорони здоров’я Уляна Супрун обурилася, що введення медичної реформи, схоже, відбудеться не з 1 липня, а аж на півроку пізніше. До кінця нинішньої парламентської сесії — лічені дні. Але якщо й ухвалить, то вчитаймося в цю реформаторську панацею для нашої хворої медицини. Чи не основним пунктом “реформування” запропоновано... роздвоєння Міністерства. Ось як це натхненно рекламують у відомстві пані Супрун: “Для держави медичні зміни ознаменуються появою нової інституції — Національної служби здоров’я України”. Зверніть увагу на термін “ознаменуються”. Він такий знайомий із недавніх часів “знаменних” дат і ювілеїв. А що ж Міністерство при “знаменних

Паркани «реформ» Їх імітував ще гоголівський городничий

У Гоголя в комедії “Ревізор” є такий епізод. Городничому, тобто начальнику повітового міста, доповідають, що сюди зі столиці прибув ревізор. Згодом виявиться, що він самозванець, але тоді його сприйняли за справжнього. Городничий негайно збирає своїх чиновників і віддає вказівки, що зробити, аби належно зустріти, тобто обдурити, ревізора. Серед інших — повалити паркан у центрі містечка. Мотивація така: “Воно чим більше ламання, тим більше означає діяльності градоправителя”.

Схоже, лаври гоголівського городничого не дають спокою нашим українським градоначальникам — від столичних до містечкових.

перемінах”? Так-от, МОЗ “розроблятиме медичну політику”, а НСЗУ — її “реалізовуватиме”.

Отже, у нас тепер буде два міністерства, чи вже — роздвоєне Міністерство охорони здоров’я. Реалізація Нацагентством медичної політики полягатиме в тому, що саме воно її фінансуватиме, точніше, розпоряджатиметься коштами, виділеними з бюджету державою. Пані Супрун рекламує це нововведення, бо вважає, що не годиться, коли одне відомство, тобто її МОЗ, “і фінансує, і перевіряє, і контролює, й інформує”. Щоправда, це звичайна практика всіх відомств, а якщо десь погано “перевіряють і контролюють” народні кошти, то над відомствами є численні контролюючі органи держави, завершуючи Рахунковою палатою України, формованою і підзвітною лише парламенту. Але ж хочеться пореформаторствувати. Бо нині, обурюється пані в. о. міністра, “кошти — під керуванням корупційної вертикалі медичних чиновників”. І далі: “Я бачу, на яких автівках їздять по всій країні медичні чиновники, із зарплатнею в 6 тисяч гривень”.

Цілком благородне обурення, адже на таку зарплату на таку автівку треба збирати гроші років 50. Але про яких “медичних чиновників”, про яку “корупційну вертикаль” торочить в. о. міністра? Хіба не про її чиновників і вертикаль? Утім, у пані Супрун може бути своє пояснення: боротися з цією вертикаллю і цими чиновниками вона не має повноважень. Адже вона єдина з очільників Міністерства в уряді, яка вже понад рік не є міністром, а лише в. о. Невже саме в цьому для уряду й парламенту полягає унікальність медичної сфери?

Мабуть, вона в іншому. Тому потрібна проста реформа: **значно збільшити зарплату медикам**. Давайте зробимо все, щоб наш український лікар отримував хоча б половину того, що має його колега в Польщі. Там лікар нашого рівня (за посадою, стажем, кваліфікацією) має зарплату десь від 2 тисяч доларів і вище. Тому, якщо лікар в Україні отримуватиме 25—30 тисяч гривень, а середній і допоміжний персонал — тисяч 10—15, це буде справедливо. І менш принизливо для медиків і пацієнтів, ніж завуальована система “добровільних зборів”. Справедливо щодо зарплати. Навіть у нашій бідній країні, де багато хто потребує підвищення зарплат і пенсій. Але медицина — сфера особлива, навіть виняткова: медики лікують людей, тобто повертають їм здоров’я, а часто і рятують життя.

ЗЕМЕЛЬНА: кого ж годувати українська земля?

Звісно, наших громадян. Теоретично могла б годувати добрий шматок Європи і світу. Практично поки що найбільший скарб країни. Або годувати земельних олігархів. Про причину, яка накопи-

чувалася десятиліттями, — вкрай несправедливе ставлення до села й селянства, коли все частіше чуєш термін “вимирання села”, несправедливе насамперед у соціальному сенсі — нині воліють сором’язливо мовчати. Бо на перший план вийшла інша “фішка”: треба почати продаж землі сільськогосподарського призначення. Але коли влада, агітуючи за продаж у своїх усе ще одержавлених засобах інформації, опускається до примітивної пропаганди, стає якось незручно. Наприклад, коли називають лише чотири країни з двохсот на планеті, країни бідні, тоталітарні, де, мовляв, тільки й існує заборона на продаж землі. Невже це правда, і як можна опускатися до таких “аргументів”?

Утім, питання дуже неоднозначне. Тому варто б почути серйозні аргументи “за” і “проти” від наших політиків, економістів, експертів. І не лише щодо землі, а й щодо багатьох інших питань, насамперед соціальних, зокрема тарифів і цін. Але, схоже, ці наші експерти, наукові мужі десь трохи заангажовані, якщо не сказати — куплені-продані.

Однак навіть супротивники негайного початку продажу землі, тобто зняття багаторазово продовжуваного мораторію на це, теоретично начебто не проти продажу, от тільки треба б ухвалити низку законів і постанов під це. Власне, такої думки й прихильники продажу. Тоді в чому річ? То, може, декому вигідно, щоб цей туман у законодавстві довкола землі якомога довше не розсіювався?

ПЕНСІЙНА: в країні пенсіонерів, нинішніх і майбутніх

Нарешті остання “фішка” — рекламована урядом пенсійна реформа. Уряд уже й підготував відповідний законопроект, тому слово за парламентом. Головне, акцентує уряд, — не просто дати пенсіонерам подачки, а вийти на нову систему пенсійного забезпечення. Системне мислення — це добре. Але наші зuboжілі пенсіонери не звикли гребувати й подачками. Тому, коли вже уряд декларує “осучаснення” пенсій, тобто їх збільшення, причому вже восени (до речі, доволі незначне), у мільйонів пенсіонерів ще від початку року виникло резонне

фахівців, а не партійних рупорів. Наостанок — лише про одне, дуже суттєве.

Невже перестануть оббирати працюючих пенсіонерів?

Саме це задекларовано в пенсійній реформі, причому вже від 1 жовтня. Йдеться про пограбування працюючих пенсіонерів. Весною 2015 року з ініціативи уряду Яценюка, узаконеної парламентом і Президентом, працюючим пенсіонерам просто почали недоплачувати 15 % пенсії. Це навіть не було названо податком, бо тоді постало б логічне запитання: що за податок? Просто сформулювали, що таким пенсіонерам виплачується 85 % пенсії. Мотивація звична — фінансова криза, бідність бюджету. Положення вводилося тимчасово, на 2015 рік, але потім парламент тихенько продовжив його на 2016-й, а далі — на 2017-й.

В Україні 12 мільйонів пенсіонерів. З них 2 мільйони 300 тисяч працюють, щоб заробити якусь копійку, та й у держави є така потреба. Адже натомість кілька мільйонів українців (переважно молодих, працездатних) — на заробітках за кордоном.

Пограбування працюючих пенсіонерів відбувається вже третій рік нахабно, в порушення законодавства, Конституції. І ось, нарешті, дійшло. Навіть до Президента. Цитуємо Петра Порошенка: “Окреме питання — обмеження пенсії для працюючих пенсіонерів. Я наголошую на тому, що на сьогоднішній день ми зацікавлені в тому, щоб пенсіонери продовжували працювати. І не треба їх вичавлювати з робочих місць. Думаю, що невиправданим є обмеження пенсії працюючим пенсіонерам і оподаткування пенсій”.

Нині побори застосовують для майже півмільйона працюючих пенсіонерів. Чому не з усіх? Тут цікавий нюанс: 15 % пенсії недоплачують тим працюючим пенсіонерам, у кого пенсія більша від півтори мінімальних. Тоді виходить, що решта — 1 мільйон 800 тисяч пенсіонерів — отримують пенсію в розмірі півтори “мінімалки”, а то й менше. І це лише серед працюючих! А скільки ж тоді з отих загалом 12 мільйонів отримують мінімальні, цебто жалюгідні, пенсії?

Тут згадано, мабуть, найважливіші суспільні сфери, що їх “трясуть” реформи. Реформи в економіці, з яких і варто було б почати, — окрема тема, адже якщо це якась псевдоринкова економіка олігархату, то якою тоді буде соціальна сфера?

Одночасно бачимо численні новації, які сором’язливо не називають “реформами”, а просто нововведеннями. Але навіщо їх стільки, ними вже просто заморочили людей. Може, й навмисно. Приклад — нескінченні переміни у житлово-комунальній сфері, насамперед щодо тарифів, оплати послуг, де постійно щось вигадують.

Чимало згаданих проблем мав би вирішити наш парламент. До речі, задекларована й реформа самої Верховної Ради. Але про що ми говоримо? На кінець року буде 3 роки нинішньої каденції Ради. За цей час так і не ухвалено законів про імпідмент, про опозицію, триває знування над Законом про регламент Верховної Ради.

Славнудату — 110 років від дня народження українського Лицаря, героїчного воїна, вдумливого політика Романа Шухевича відзначили 30 червня у київському Будинку вчителя. На його пошану відбулася Урочиста інтелектуально-мистецька Академія. Ця дата збіглася, до речі, з ще однією подією — 67 років тому, 30 червня 1941 р., тут, у Києві, проголосили Акт про відновлення Української держави. Серед гостей були ветерани визвольних змагань за волю України, нинішні бійці, що пройшли в зоні АТО важкі бої під Дебальцевим і на Світлодарській дузі, юні і колишні пластуни.

Згадуючи Провідника

Ольга ЖМУДОВСЬКА
Фото прес-служби Видавничого
дому “Пам’ятки України”

Правда рано чи пізно стає очевидною — та на жаль, найчастіше пошана і визнання до справжніх героїв приходять через багато років після їхньої смерті. Що ж, герої їй не чекають слави, творячи свій подвиг — вони просто живуть так, як не можуть інакше. І оцінюють їхні вчинки нові

— були щирими і відвертими, вони пригадували, як вплинув колись, у юності, на їхню свідомість життєпис відважного Лицаря. Народний депутат України Ольга Богомолець приготувала музичний подарунок — виконала пісню на слова Ліни Костенко “Огородила доля шматочок поля”. Леонід Кравчук також прийшов пошанувати Романа Шухевича, майже по-родинному звертався і до сина Романа Шухевича Юрія, і

якої, вочевидь, і добивалися режисер вітальної дії Сергій Архипчук, ведуча Ольга Дмитренко та вся творча команда.

У дійстві взяли участь прекрасні українські музиканти і поети: славнозвісний гурт “Хорея козацька”, тріо “Гонта” з Умані, вишукана Люцина Хворост із Харкова, експресивна Софія Федина зі Львова, Олексій Бик — поет, музикант і доброволець, що пройшов бійню у ДАП. “Бо ми з тобою добровольці цієї Божої чоти” — звернувся Олексій Бик своєю піснею до публіки в залі і до всіх українців. Так само відчайдушно-щемливими були вірші Мальви Кржанівської. І ці виступи об’єднували людей у єдиному почутті родини. Згадуючи про любов Романа Шухевича до музики, виступили заслужений діяч мистецтв В’ячеслав Полянський і заслужений артист України, доцент Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського Геннадій Дем’янчук.

Вельми змістовними були й розповіді про Романа Шухевича професора історії Івана Патриляка, кандидата історичних наук, співробітника галузевого держархіву СБУ Ярослава Антонюка, кандидата мистецтвознавства, професора Романа Яців, кандидата юридичних наук Ігоря Мамонова. Аналізуючи різні аспекти діяльності Шухевича і його побратимів на тлі іс-

торії, вони намагалися розкрити нові подробиці їхнього життя і загибелі, ретельно приховувані НКВДистами, а потім і КГБ. Зокрема й спростовуючи антисемітські погляди Романа Шухевича, родина якого безпосередньо причетна до порятунку єврей-

в Європі, США чи Канаді — але він залишився, бо знав, що ніхто, окрім самих українців, їх не порятує. Він залишився вірним своїй Батьківщині.

І, мабуть, найважливішою думкою, що прозвучала з уст промовців на Урочистій інтелек-

туально-мистецькій Академії на пошану Романа Шухевича, було слово про спорідненість шляху і місії Провідника та нинішніх воїнів-захисників України. Їх у залі було багато — і серед глядачів, і серед тих, кого запросили до слова. Промови представників Добровольчого українського корпусу поета Бориса Гуменюка та голови Всеукраїнського об’єднання учасників бойових дій Миколи Станіславського вітали з особливим сердечністю. Їм було адресовано виступи артистів, гостей. На них дивилися сповненими сліз вдячності і поваги очима, їм бажали сил і везіння, Божої охорони і шани від співгромадян. І дивовижною була відповідь бійців на почуття співгромадян: “Дякуємо за те, що ви робите нам тил”...

До них, воїнів, насамперед звертався Юрій Шухевич із словом подяки, згадуючи про свого батька і його сконцентроване на боротьбі за Україну життя. І пазли історії склалися у цілісному, яскравому малюнку — і стала очевидною немарність відчайдушної, безкомпромісної боротьби Романа Шухевича і його побратимів, їхньої трагічної і жорстокої загибелі. І референдом звучала думка про те, що могутні вороги ідеї існування Української держави — і Річ Посполита, і Радянський Союз, і гітлерівська Німеччина, давно вже перестали існувати, а Україна є і буде, бо має відважних і гордих синів, має історію, творену ними — і тоді, і зараз.

Присутні розділили між собою коровай на спомин про вірного сина України. Український Гімн, завершуючи дійство, співали усі — як свою, родинну пісню. Як співатимуть її й через сотні років у країні, вистражданий Романом Шухевичем, його сучасниками — і сучасниками нашими, нинішніми, які продовжують свій подвиг в ім’я України на полі бою. “Здобути Україну в бою — або ж загинути за неї”, — такий принцип сповідував Роман Шухевич, так живуть нинішні українські воїни, даруючи нам шанс жити в Україні вільними і вдячними громадянами.

покоління, і саме для них важливо знати, що є правда... А історія життя і смерті Романа Шухевича — дивовижна, бо була свідченням безкомпромісної та безкорисливої любові до свого народу, а загибель була страшною, і пам’ять про нього його ворогам, наділений у той час владою і силою надпотужною, здавалося б, вдалося очорнити остаточно... Аж ні, правда про провідника українських націоналістів десятиліттями зберігалася у серцях простих українців — тих, для яких і заради яких він жив і загинув. І ці схованки виявилися надійнішими за всю потугу совєцької брехні.

По-родинному проникливою була вітальна промова Головного капелана Греко-Католицької Церкви Любомира Яворського. Разом із ним на вітання 110-річної дати від дня народження Героя прийшли також священники Української Православної Церкви (КП) та Української Автокефальної Православної Церкви. Глибока зрідненість, близькість із гостями дійства характеризувала їхні слова і настрої в залі. Щемливо-родинно прозвучав виступ чоловічої хорової України ім. Л. М. Ревуцького, які виконали “Боже, Україну збережи”.

Навіть виступи офіційних осіб — міністра культури України Євгена Нищука, міністра інфраструктури України Володимира Омеляна, в. о. міністра охорони здоров’я України Уляни Супрун

до присутніх у залі, розмірковуючи про роль політиків у долі і виборі шляху для своєї країни.

Тепло і сердечність у зверненні до учасників цієї зустрічі директора Київського міського будинку учителя Руслани Рудковської вдячно сприйняла аудиторія, все це сприяло тій атмосфері дружності й взаєморозуміння,

ської дівчинки Ірини Райхенберг у 1942—1943 роках. Говорили й про те, що Роман Шухевич був талановитим підприємцем, музикантом, спортсменом і мав можливість покинути Україну в найстрашніші роки НКВДистського розгулу, знайти собі місце

Якщо свобода слова антиукраїнського спрямування, то кому потрібна така свобода слова?!

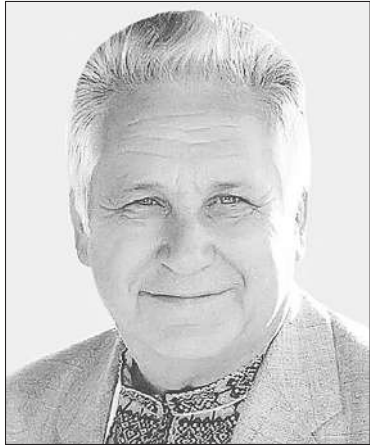
Закінчення. Початок на стор. 1

Тільки через своє, рідне українське слово, національну культуру ми зможемо впевнено, гідно ввійти в демократичну, правову систему європейського і світового співтовариства. Адже спалах самоповаги в очах українця дає добродійний імпульс для самоповаги і самоствердження української нації. На цій принциповій позиції ґрунтувалася моя стаття “Свобода слова — не абстрактне, безвідносне поняття”, яка опублікована у книжці “Завжди пам’ятай: Ти — Українець!” (2001 р.). Минуло 16 років, а ситуація з розумінням поняття “свобода слова” майже не змінилася, що дає підстави класифікувати, схарактеризувати такі підходи до реалізації свободи слова і відповідальності в нинішніх умовах.

Частина журналістів, політиків, громадян України розуміє свободу слова як усвідомлену потребу творити добро і ставить її на службу високим морально-духовним принципам, українським національним прагненням, світлим, здоровим інтересам людини. Принципову позицію українського національного державотворення має чимало засобів масової інформації, зокрема, журнали “Дзвін”, “Зоря вечора”, газети “День”, “Дзеркало тижня”, “Літературна Україна”, “Слово Просвіти”, радіопрограма “Двадцять хвилин з Володимиром Яворівським” (Національна радіокомпанія України), телерадіокомпанія “Львів”, радіо “Незалежність” та ін. Журналісти цих видань правдиво, оперативіно, компетентно, аргументовано інформують людей про життєво значущі факти, події, явища, конструктивно критикують представників владних інституцій за їхні недоліки в роботі, сприяють формуванню суспільно-національної думки про політико-ідеологічні, соціально-економічні, державотворчі процеси. Особливе місце у цих ЗМІ та інших патріотичних виданнях належить правдивому, системному, комплексному висвітленню гібридної війни РФ проти України.

Саме завдяки поширенню знань, які відповідають історичній правді, формується інтелектуально зріла думка про той чи той факт, подію, явище. Тому наголошую: якщо ми хочемо бути повновартісними, рівноправними партнерами європейських країн (Україна в центрі Європи), то повинні у своїх теле- і радіоматеріалах, газетах, соціальних мережах найменше часу і місця приділяти трешу (“сміттю”), або зовсім відмовлятися від нього, а найбільше часу, творчих зусиль, інтелектуальних можливостей затрачати для доброякісної журналістики, яка ґрунтується на засадах україноцентризму, і таким чином всебічно сприяє національно-духовному розвитку читачів, глядачів, слухачів, їхньої самоосвіти і самосвідомості, утвердженню української національної ідентичності.

Друга частина журналістів, політиків, громадян України тлумачить свободу слова як уседозволеність і застосовує її для власного самовищення, пі-

ару, корпоративної вигоди, що нерідко перетворюється на політичне блюзнірство стосовно інтересів національного державотворення.

Без дотримання духовно-національних засад ЗМІ перетворюються на бульварний розсадник аморального впливу на суспільне життя. Потурання низьким смакам [телеканали ТЕТ, ICTV, СТБ, “1+1” (“95 квартал”, “Ліга сміху”, “Розсміши коміка”)], наголос на примітивних сенсаціях, сексі, скандалах, смерті призводить до того, що медіа втрачають роль позитивного інформаційного орієнтира, просвітителя, вихователя.

Кожний із Вас, шановний читачу, може назвати депутатів, політиків, журналістів, слово яких перестає бути реальним морально-духовним началом у життєдіяльності пересічних людей. Ми є свідками, а може, й учасниками аморального процесу в Україні; маємо справжній апофеоз ненормативної лексики, політичного свавілля і розбою, антиукраїнського піратства в теле- і радіоефірі.

Конституційний захист свободи слова, забезпечення розвитку національної культури, духовності, повнокровного функціонування української мови в Україні зовсім не заперечує, не перешкоджає мовно-культурному становленню національних меншин (стаття 10), сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин в Україні (стаття 11).

Цілеспрямоване, зловісне російщення впродовж століть насильно створило таку історичну ситуацію, що ми, українці в Україні, вимушені бити на сполох, щоби не дати загинути своїй мові, культурі, духовності, церкві. Адже за роки незалежності застосування української мови у сфері культури зменшилось, а мови російського агресора — збільшилося (О. Савченко). Перші й неспівмірні кроки зроблено: ухвалено закони про українськомовну пісню та українськомовний телевізійний продукт. Навіть це викликало збурення внутрішніх і зовнішніх україноненависників.

Однак, попри маніпулятивний вереск, треба на своїй землі створити політико-ідеологічні, соціально-економічні, інформаційно-психологічні умови, щоб українці мали можливість

розвиватися на своїх національних засадах. Найпростіший і найчесніший вчинок депутатів ВР України, політиків, службовців, всієї громадськості полягав би в тому, щоб у майбутніх законах про мову, шкільну освіту було записано і виконано: кількість шкіл, культурно-освітніх закладів, бібліотек, виданих газет, журналів, телерадіоорганізацій у процентному співвідношенні відповідала кількості населення українців, кожної національної меншини. Мовою освіти, міжнародного спілкування в Україні має бути тільки українська мова. Це було би справедливо, відповідало б природним потребам української нації і національних меншин, які також повинні зберігати і розвивати свою мову, культуру, звичай, традиції.

Тим часом інтегратори — зросійшувачі, маніпулюючи принципами свободи слова, всілякими способами продовжують насаджувати московські імперські міфологеми про один корінь, спільну колыску трьох братніх народів, про месіанізм “старшого” — російського — брата, спільну великоросійську мову, мовляв, російська мова в Україні виконує роль захисника геополітичних інтересів України. Парадокс — Російська Федерація, загарбавши Автономну Республіку Крим, частину Донецької і Луганської областей, вбиваючи українських захисників, у такий спосіб “підкуплює” про геополітичні інтереси України. Російські і промосковські ЗМІ в Україні пропагують, нав’язують міфологеми публіциста Д. Муретова — автора статті “Эрос, народ и политика”, вміщеної у “Русской мысли” 1916 р. і не без ідеологічної цілеспрямованості передрукованої “Новым временем” у грудні 1991 р. Д. Муретов стверджував, що “націоналізм (читай — шовінізм — В. Л.) должен быть великим или его вовсе не должно быть”, тобто великий московський расизм, що увібрав у себе фашизм, нацизм і шовінізм, має право на життя, повинен утверджуватися найновішою зброєю, а українських природних національних прагнень до свободи і незалежного розвитку “вовсе не должно быть”.

До третьої частини належать журналісти, політики, громадяни України, які використовують свободу слова для руйнування українського державницького мислення, розмивання національних почуттів, морально-психологічного приниження патріотів усіх віків, політико-ідеологічного цькування українськості, насадження психології малоросійства, формування в українців особливої форми російської свідомості, яка носить антиукраїнський характер. Таким духом насичені програми телеканалів “Інтер”, NEWS ONE, “112 Україна” та деякі інші, а також чимало FM-радіостанцій. Вони безпосередньо причетні до того, що, крім військової агресії, триває інформаційно-психологічний наступ на світ національної сутності, на життєве поле українства, яке складається з пластів мови,

культури, звичаїв, традицій, цивілізованості, а скріплювальним центром є національно сприйнята християнська універсальна духовність.

Хоч як прикро, але серед журналістів є такі (до якої частини — другої чи третьої належить Ігор Гужва і десятки йому подібних?!), які за криваві російські рублі, брудні гроші злодіїв-бізнесменів та грабіжників-олігархів (не заперечую — є люди, що збагатилися чесною працею) потужно у різних формах “джинсують” тезу про нездатність українців побудувати свою державу, що, мовляв, Україні сам Бог дав унікальну можливість бути двомовною, насправді ж — агресивно, примусово створювали умови для утвердження російської мови, зросійщення українців. Прислугуючи промосковському капіталові, спекулюючи свободою слова, продажні журналісти та їхні захисники регіоналісти, що називають себе опозиціонерами, маніпулюють свідомістю читачів, глядачів, слухачів, перекручують історичну і сучасну правду, життєву реальність, агресивно втручаються у підсвідомість українців із метою вичавлювання з них морально-національного, духовно-національного, національно-гуманістичного почуття і перетворення українців на безнаціональну біологічну масу.

На жаль, досі українців в Україні ще відсувають поза поле національного життя, а ми, сповідуючи закони про свободу слова, керуючись хворобливою сором’язливістю, гіпертрофованою чемністю, історично успадкованими страхами образити Москву, зачепити її інтереси, не даємо організованій, масованій відсічі патологічному засиллю московського=ординського=московського=російського стилю життя, не лише російської, а й англомовної культури. Почуймо Тараса Шевченка: “І чужому научайтесь, / Й свого не цурайтесь”.

Проблема професійної гідності, глибокої моральної відповідальності журналіста за слово, яке може вилікувати чи вбити, хвилює не одне покоління творчих працівників. “Щоб слово сталося ділом, — наголошував Іван Франко, — треба духу свободи і любові до правди та до народу в публічній дискусії”. Соціально небезпечним у журналістиці Іван Франко вважав тип гіпокрита — лукавої, брехливої людини. Такі типи журналістів є найстрашнішими, адже калічать людей морально і духовно.

Роздумуючи про функціонування ЗМІ в Україні, Дмитро Павличко ще 2008 року зазначив, що “кожна телепередача, яку веде Савік Шустер, нагадує спеціально придуманий провокаційний сеанс розколу українського суспільства. Ведучий вдає об’єктивного, безстороннього коментатора, але насправді його незаняжтованість виявляється в тому, що на передачі завжди виникає конфлікт між двома ворогуючими сторонами (Ви, шановний читачу, нині й самі назвете ведучих такого ж типу, як

Савік Шустер — В. Л.). На жаль, ментальність українського народу ще перебуває під тиском ідеологічних нашарувань комуністичних часів, за яких все, що українське, винищували, а все, привнесене російською історіографією, культурою і мовою, оцінювали, як найновіші, “прогресивні” досягнення в розвитку українства. У цій ситуації ворогуючі сторони легко зорганізувати. Савік Шустер приніс в українське громадське життя під виглядом демократії розгул взаємної ненависті між людьми, які за інших обставин, коли засоби масової інформації дбають про об’єднання для нації мотиви, знаходили б порозуміння”.

Ситуація в Україні з функціонуванням ЗМІ показала, що вільний ринок агресивно діє на національну культуру, духовність, погіршує їхній стан, сприяє деградації, впливає на поглиблення космополітичних процесів. Кіч-культура, духовна анемія, аморальність, нігілізм, маніпулятивний інтернаціоналізм призводять лише до культурно-ціннісного роззброєння, духовно-національного здичавіння.

Зрозуміло, що без свободи творчості неможлива правдивість, об’єктивність інформації, достовірність образу України, розмаїття соціально важливих, цікавих фактів, подій, явищ. Свобода вільного висловлювання думки — один із найважливіших чинників свободи функціонування ЗМІ, свободи творчості журналіста. Водночас свобода означає відповідальність. Свобода і відповідальність реалізуються у правдивому слові, яке зумовлене професійним патріотизмом. Адже неординарний професіонал може різними формами і методами спрямовувати свої здібності проти української національної ідеї державотворення. Таких прикладів чимало.

Якщо свобода слова, свобода масової інформації, свобода функціонування засобів масової комунікації сприяє нехтуванню українських національних інтересів, призводить до того, щоб українці на власній землі не почувалися господарями, то що це за свобода слова, кому вона служить?!

Щоб українське Слово вічно і відповідально було на українській етнічній території, щоб у кожному домі панував моральний добробут, щоби безнадія переросла в ясну впевненість, а каменіста, терниста дорога привела Україну до перемоги над російським агресором, до щасливого духовно-національного буття, то між українськими політиками, депутатами, службовцями усіх рівнів, журналістами має панувати висока духовна взаємиможливість, відповідальна конструктивна критика, моральність, взаємодопомога, взаєморозуміння на засадах україноцентризму, злагода, чесність, згуртованість, єдність національних інтересів та ідеалів, глибоке усвідомлення свого національно-добродійного призначення.

Василь ЛИЗАНЧУК

Потенціал діяльного патріотизму

Насамперед доцільно підкреслити: її робота, як завжди, відбувалася в конструктивному дусі діловитості, в атмосфері взаємоповаги, толерантності, виваженості, відповідальності й побратимства. Відчувалося: делегати конференції, які прибули до Києва із більшості районів області — люди інтелігентні й відповідальні. На форум вони прийшли щоб зустрітися і поспілкуватися з побратимами, поділитися досвідом роботи, розповісти про діяльність своїх районних і міських об'єднань, а також деяких активних сільських осередків. Просвітяни Київщини — люди високої культури, вони знають ціну часові, тому не витрачали його марно. Між ними не існувало жодних суперечностей не тільки щодо ухвалення рішень із принципових питань порядку денного, а й щодо бачення подальшої діяльності обласного об'єднання нашого Товариства.

Із великою увагою вислухали делегати звітну доповідь — ґрунтовну й інформативну — голови Київського ОО “Просвіти” Василя Клічака. Він наголосив на тому, що просвітянам столичної області притаманний великий потенціал діяльного патріотизму, інтелекту й творчої енергії. Коротко розповів, про ті добрі справи, які зробили освітяни Київщини впродовж останніх 5 років, а також зазначив, що в більшості випадків влада (державна і місцева) виявляла цілковите неучтото з питань славної та героїчної історії “Просвіти”, мети, завдань і способів подвижницької діяльності її членів. Очевидно, тому, що вона складається, за його словами, з “матеріалістів-прагматиків”, які недооцінюють або начисто ігнорують духовний чинник у житті суспільства, вважаючи всі питання, що стосуються гуманітарної сфери, зокрема, мови, культури, історичної пам'яті, другорядними. Така хибна політика, що суперечить світовому досвіду державотворення, вже призвела до трагічних подій у Криму та Донбасі. Чвертьстолітня практика державного будівництва без опори на духовні підвалини українства виявилася неспроможною дати поштовх швидкому роз-

Звітно-виборна конференція Київського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка відбулася за тиждень після аналогічного форуму столичного міського відділення нашого Товариства.

витку вітчизняної економіки і забезпечити гідні матеріальні умови життя мільйонів українців. На жаль, навіть окремі високопосадовці, люди, що вийшли з проукраїнського політичного середовища, не виявляють нині чіткої і послідовної позиції у відстоюванні національних інтересів. Не докладають потрібних зусиль для дієвої реалізації всього спектра державної гуманітарної політики.

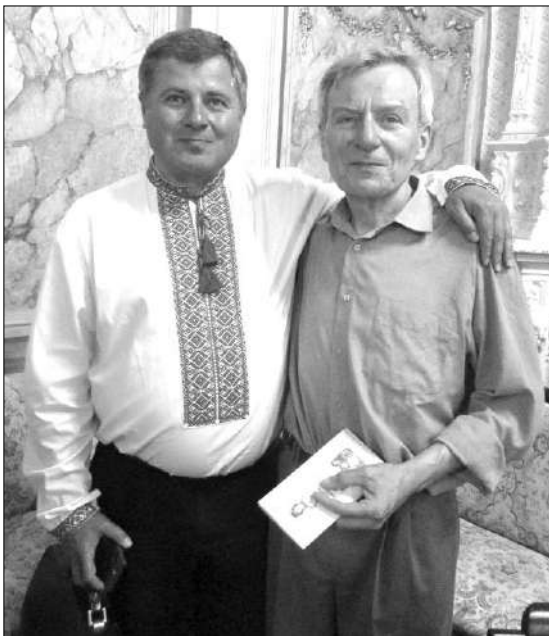
Влада Київщини і більшості районів області ставиться до просвітян нейтрально. Це в кращому разі. Попри численні спроби, нам упродовж багатьох років не вдається налагодити з нею конструктивну співпрацю. А взагалі влада, як правило, ігнорує всі наші пропозиції. Майже ніколи, нічим і ні в чому не допомагає ні просвітянам, ні іншим державницьким і патріотичним силам. Зате щедро фінансує діяльність антиукраїнських організацій, хоч насправді вони нікого не представляють, окрім жменьки запеклих сталіністів-українофобів, що давно вже вижили з розуму. Наші ініціативи щодо спільного з владою проведення патріотичних заходів не знаходять ні розуміння, ні підтримки. Більшість чиновників, навіть із числа найвищих посадовців (за великим винятком), через непатріотизм, відсутність творчого підходу в роботі не підтримують ідей просвітян не лише щодо цілеспрямованого патріотичного виховання дітей та молоді, вони часто ігнорують наші заходи, спрямовані на виконання нормативно-правових актів органів державної влади, зокрема указів Президента України. Йдеться про вшанування пам'яті загиблих борців за незалежність України у ХХ столітті. Усвідомлюємо: більшість планів зможемо виконати за умови організаційно-адміністративного і фінансового сприяння влади. Тому одне з головних наших завдань — наполегливо і цілеспрямовано руйнувати глуху стіну відчу-

ження й нерозуміння між патріотичною громадськістю і нинішньою владою. А також працювати над тим, щоб уже в близькому майбутньому більшість в українській владі становили люди молоді, патріотичні, високоосвічені.

Наприкінці виступу Василь Йосипович заявив, що складає обов'язки голови Київського ОО, тому просить не висувати його кандидатури на наступну каденцію. Причина такого рішення — нестача часу для активної громадської діяльності через велику зайнятість.

Участь в обговоренні звітної доповіді взяв відповідальний секретар “Просвіти” Микола Нестерчук, делегати конференції. Зокрема пан Микола наголосив, що всі ми мусимо вже нині розпочати підготовку до відзначення славного ювілею — 150-річчя створення “Просвіти”. Маємо надію на те, що у найвищій владі вистатиме мудрості й патріотизму проголосити 2018-й роком “Просвіти”. Щоб на державному рівні, за участю освітян і найвищих посадовців, урочисто відзначити цю видатну історичну подію. Ми повинні також попрацювати над тим, щоб залучити до великої просвітянської родини патріотичних людей, які поділяють наші ідейні цінності й самовіддано працюють на ниві української культури й освіти — духовності загалом.

Інші промовці, а це переважно голови районних і міських об'єднань, коротко розповіли про діяльність очолюваних ними формувань, про участь свою і земляків-просвітян у Революції гідності, поділилися досвідом розв'язання поточних

Едуард Мозолевський та Анатолій Ковальчук

проблем і взаємодії з органами місцевої влади.

На посаду голови Київського ОО “Просвіти” висунули двох кандидатів. Це голови районних об'єднань: Бориспільського — Анатолій Ковальчук і Фастівського — Едуард Мозолевський. Обидва — відомі на Київщині громадські діячі. Вони завоювали повагу й авторитет у земляків безкомпромісним патріотизмом, багаторічною активною громадсько-політичною діяльністю. В активі обох — багато добрих справ, відомих не тільки в області, а й у всій Україні. Кандидати розповіли делегатам про своє бачення шляхів подальшого розвитку обласного об'єднання, зростання його чисельності та якісного складу, авторитету і поваги. А також поділилися планами діяльності на найближчий період.

За результатом відкритого голосування головою Київського обласного об'єднання обрали Анатолія Ковальчука. На його пропозицію Едуард Мозолевський став заступником голови. Сформовано й усі інші керівні органи.

Вл. кор.

Фото Станіслава БУШАКА

● ОБГОВОРИМО?

Кирило СТЕЦЕНКО

Оновлення Київської “Просвіти” має початися з кількісного і якісного оновлення її складу. Це не означає нехтування доброю волею й можливостями широко відданих справі київських просвітян, які з другої половини 80-х років через “Товариство української мови” та відроджену “Просвіту” творять новітню історію України.

Приплив свіжого духу і нового мислення надійде із середовищ школярів, студентів, активних пенсіонерів і представників середнього класу. Як їх привабити і залучити? Гадаю, це стане можливим з оновленням ідеології, модернізацією форм спілкування, впровадженням партнерського стилю і проектного менеджменту.

Про ідеологію часу на церемонії до 110-річчя Романа Шухевича влучно сказав його син, Юрій Романович: “Відвойовуємо не лише землі, а й душі українців від малоросійства!”. Можливо, це і є найголовніше покликання сучасної “Просвіти”? Хіба в епоху гібридних воєн не вона перетворюється на “армію спасіння українських душ”? Чи не чин “просвітлення українських душ святим україн-

Імперативи просвітянина ХХІ ст.

ським духом” стає першим обов'язком просвітянина?

Безумовно, без роботи з повним комплексом традиційних і новітніх засобів масових комунікацій пропагандистські можливості просвітянина обмежені. Але ще більш присутніми є особистісні та професійні якості кожного з нас. Йдеться не лише про патріотичну свідомість або знання української історії й мови. Йдеться про лідерську свідомість, про готовність до саморозвитку, про здатність до конструктивного резонування у світі креативної молоді. Зрештою, цю ідею про “спроможність просвітянина” чітко формулює Статут ВУТ “Просвіта”: “Членами Товариства “Просвіта” можуть бути особи, які спроможні вести просвітницьку роботу...”.

Молодій людині, яка прагне успіху, світ пропонує незліченну кількість соціальних сценаріїв. Усе це нагадує комп'ютерну стратегічну гру, де є правила, мета, рівні й переходи. Змагальність, вертикальна спрямованість і командна взаємодія — це та організаційна культура, яка має стати звичним стилем оновленої

“Просвіти”. Саме така “Просвіта”, на мою думку, буде притягальним майданчиком для проектів, які мають дві надмети: 1) вплив на свідомий вибір української культурної ідентичності; 2) спільне осмислення сенсу існування української нації у світі.

Які пропозиції? По-перше, було б цікаво впровадити розрізнення статусів просвітян, що захопило б соціальне зростання всередині спільноти. На правлінні Київської “Просвіти” було представлено систему з восьми рівнів: 1) Друзі “Просвіти”; 2) “Звичаєві просвітяни”; 3) “Реєстрові просвітяни”; 4) “Активісти “Просвіти” або “Характерники”; 5) “Десятники” (керівники первинних осередків); 6) “Сотники” (голови районних об'єднань); 7) “Полковники” (голови обласних об'єднань) і 8) “Гетьман” (голова ВУТ “Просвіта”). Примітно, що членський квиток отримують просвітяни III рівня, які виявили бажання стати на облік в одному з об'єднань “Просвіти”.

Друга ідея полягає в тому, що просвітянин, який зарекомендував себе активістом, може закріпити свій статус певними зобов'язан-

нями. Нові етичні стандарти, які будуть впроваджуватися у Київській “Просвіті”, фіксує декалог активіста “Просвіти” — “Імперативи просвітянина ХХІ ст.”.

1. Спілкуюся лише українською мовою у своєму приватному та публічному просторі;

2. Передплачую й популяризую газету “Слово Просвіти”, беру участь у створенні її змісту, надсилаю матеріали;

3. Переконавши пропагувати українські духовні цінності, національну ідею, історію та символи;

4. Сприяю поширенню і піднесенню бренду Товариства “Просвіта”, який існує з 1868 р.;

5. Постійно навчаюся і вдосконалюю себе, щоб сприяти розвитку моєї держави і нації;

6. Готую гідних наступників, здатних ефективно виконувати цілі й завдання “Просвіти”;

7. Виробляю свідомість лідера і навички комунікації для поширення впливів “Просвіти”;

8. Регулярно використовую традиційні й нові мас-медіа у своїй просвітницькій діяльності;

9. Співпрацюю у заходах, ініційованих київською міською і всеукраїнською “Просвітою”;

10. Беру участь в управлінні “Просвітою” на засадах доброї волі та принципу синергії.

Конкурс на Симоненківську премію 2017 року

Конкурсна комісія з присудження Всеукраїнської літературної премії імені Василя Симоненка повідомляє, що з 1 липня 2017 року розпочато прийом творчих робіт на здобуття премії. Прийом робіт на конкурс триватиме до 15 жовтня 2017 року.

Премія встановлена Черкаською обласною радою, Черкаською облдержадміністрацією за підтримки НСПУ, Черкаської обласної організації НСПУ, ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка та Ліги українських меценатів із метою вшанування пам'яті поета-гуманіста Василя Симоненка, широкої популяризації його імені й творчості, підтримки молодих талантів, заохочення професійних і непрофесійних літераторів до творчих пошуків у галузі літератури, до написання високохудожніх літературних творів громадянського звучання, спрямованих на побудову незалежної демократичної України.

Премію присуджують у двох номінаціях:

а) за кращу першу поетичну збірку (поетичний дебют), зміст якої відповідає вказаному тематичному спрямуванню;

б) за кращий художній твір (поезія, проза, драматургія), зміст якого відповідає вказаному тематичному спрямуванню.

До участі в конкурсі допускаються твори чи прирівняні до них публікації в літературних часописах, надруковані протягом останніх 3-х років, не відзначені іншими преміями, які здобули високу оцінку літературної критики, громадськості, широкого кола читачів. Мова творів — українська.

Право висунення творів на здобуття премії мають колективи творчих спілок і товариств, мистецьких, навчально-наукових, культурно-просвітницьких установ і закладів (при цьому додається відповідний протокол). Кожна з організацій може представити на здобуття премії один або кілька творів одного автора. Посмертно премія не присуджується.

Згідно з положенням, конкурсна комісія проводить відбір поданих робіт для участі в конкурсі й визначає лауреата, якому вручається диплом, нагрудний знак і грошова винагорода, розмір якої становить 15 тисяч грн у кожній номінації.

Список робіт, допущених до участі в конкурсі, публікується в пресі. 3 15 жовтня до 30 листопада відбувається їхнє громадське обговорення. Підбиття підсумків конкурсу завершується до 1 грудня. Оголошення імені лауреата — до 15 грудня 2014 року. Вручення премії — в Черкасах.

Усі необхідні пропозиції й матеріали подавати чи надсилати за адресою:

Черкаська обласна організація Національної спілки письменників України, вул. Хрещатик, 219, м. Черкаси 18000. Тел. (0472) 37-73-54.

Запрошуємо до участі в конкурсі.

Феноменальна постать на тлі доби

Надія КИР'ЯН
Фото Георгія ЛУК'ЯНЧУКА

Богдан Горинь розповів про роботу над романом, про те, що почав працювати над цією темою дуже давно, ще з 1962 року, коли працював у Національному музеї українського мистецтва. Серед усіх імен, з якими знайомився, його найбільше притягував Святослав Гординський.

“У моїй книжці дві складових: доба і Гординський. Доба складна, суперечлива і навіть кривава. На тлі доби Гординський — постать величава. На тлі доби вирисувалося кілька яскравих імен поетів, художників, літературознавців. Святослав Гординський був не подібний на інших. Бо він був не тільки маляром-живописцем, як його друзі Григорій Смольський, Михайло Мороз, Роман Чорний; не тільки поетом, літературознавцем, як його друзі Богдан-Ігор Антонич, Богдан Кравців, Євген Маланюк; не тільки перекладачем і літературознавцем, як Ігор Качуровський; не тільки сумлінним ученим, як Юрій Шерех (Шевельов). Він увібрав у себе всі ці грані. Це феноменальна постать на тлі доби, тому я до неї й звернувся.

Уроки життя і творчості Гординського дуже прості. Він вважав, що від юності й до глибокої старості треба бути максималістом, постійно вдосконалювати себе. Духовну планку майстерності, планку удосконалення в усіх царинах, яких він торкався він піднімав постійно. Батько йому розповідав, як працював Іван Франко, який залишив нам 100 томів праць, з яких видано 50 (його батько працював з І. Франком), йому було на кого рівнятися. Він орієнтувався і на Грушевського. Якщо взяти усю його спадщину, буде також 100 томів.

У Київському національному музеї літератури України відбулася презентація документального роману Богдана Гориня “Святослав Гординський на тлі доби. Книга I”. Вів захід Михайло Слабошпицький, директор видавництва “Ярославів Вал”, де вийшла книжка.

Гординський вийшов на обрії світової культури. Ми можемо гордитися, що серед українців є такі велетні.

Хочу наголосити на ще одному аспекті. Гординський жив при польській окупації. Ви не знайдете у нього жодного твору, присвяченого вихвалянню польської окупації і її правителів. Жив при жорстокій німецькій окупації, де кожен крок міг коштувати життя. У нього не знайдете жодного твору, де б він вихваляв фюрера і його наближених. Він розумів, що

вицький, журналіст, коп'ютерник: грамотно розмістив ілюстративний матеріал, склав до книжки про Гординського алфавітний покажчик на 20 сторінок — імена тих людей, про яких тут згадується. Першим читачем, критиком і порадиником була моя дружина Оксана”.

Володимир Панченко, літературознавець, письменник, професор Києво-Могилянської академії, один з авторів коментаря до книжки Богдана Гориня сказав, що нарахував у Гординського 5 основних талантів (художника, мистецтвознавця, поета, перекладача і літературознавця). Таких особистостей у нас небагато. Щоб написати про таку особистість ренесансного складу, і авторів треба мати талантів не менше. Книжка вийшла надзвичайно цікава. І в тій частині, яка стосується біографії, приватної історії, і в тій частині, яка стосується тла епохи. Там блискуче виписано історію міста Львова. Там є і Краків, і Париж. Богданові Гориню довелося бути й фаховим істориком,

щоб пояснити дуже складні речі, ситуацію у Львові 1920—1930-х років, пояснити, наприклад, діяльність Володимира Кубійовича. Потрібно було пояснити феномен галицької лівизни, загальноєвропейський контекст цього явища. 1930-ті роки в Європі були “червоні”. Усі знають історію з ілюзіями Фейхтвангера, Бернарда Шоу, Ромена Роллана та ін.

Щодо самого підходу до творення книжки. Я зрозумів, що те, про що розповідаю, маю спочатку побачити, тому збирав великий ілюстративний матеріал. Так виходить книжка-колаж.

Мені дуже допоміг у роботі над книжками Мирослав Ле-

треба високо тримати моральну планку. Ми маємо брати з нього приклад.

Через ілюзії соціалізму пройшло дуже багато європейських інтелектуалів, і частина галичан не була винятком. Ця історія виписана дуже цікаво, етично дуже точно, коректно.

Це вельми цікава книжка за змістом і дуже гарно поліграфічно оформлена. Її можна читати, розглядати як альбом, має дуже цікаву візуальну інформацію. Богдан Миколайович опрацював чимало архівних матеріалів, статей того періоду в пресі тощо.

Микола Жулинський, директор Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАНУ розповів, що відвідав Святослава Гординського в його будинку 1979 року. Коли побачив його колекцію картин, подумав: “Якби була космічна сила, що могла б перенести хату Гординського в Україну, це був би готовий музей”. Гординський тоді говорив, що хоче, аби його спадщина була в Україні. Так і сталося — цей архів нині у Львові.

Святослав Гординський — неохопна мистецька індивідуальність. Він має чудову пам'ять, дивовижну енергію. Оздобив 50 храмів у 16 країнах світу, йому належить 600 квадратних метрів мозаїки в Соборі Святої Софії у Римі... А скільки написав, скільки переклав...

“Я в захопленні від попередніх книжок Богдана Гориня, у нього вже вийшло 7 докумен-

тально-біографічних книжок, він має великий досвід. Йому під силу розкрити й таку постать”, — резюмував Микола Жулинський.

Слово про роман Богдана Гориня сказали також лауреат Шевченківської премії письменник Дмитро Павличко, народний художник Василь Перевальський, доктор мистецтвознавства, професор Олександр Федорук, український мистецтвознавець, професор Дмитро Степовик.

Говорили про те, що книжки Богдана Гориня об'єднують Україну в один цілісний організм, а культурні надбання українців сходю, заходу і діаспори в один український культурний материк; що тут зачинався шлях в Європу, виросла ця культура, якої нас хотіли позбавити, від якої примушували відмовитися; про те, що у цій книжці є сюжети шонайменше для п'яти романів і дуже важко було не піти за цими сюжетами або збитися на патріотичну риторику. Але автор виявив надзвичайний такт, книжка вийшла надзвичайно тепла, щира і правдива. Говорили, що Горинь — літературний винахідник, винайшов жанр есе-колаж. А доктор історичних наук Сергій Білокінь розповів, що має багато листів до Святослава Гординського від діячів історії та культури і запропонував Богданові Гориню використати їх у наступному томі, якого всі з нетерпінням чекатимуть.

Микола ПЕТРЕНКО,
м. Львів

Мене приємно порадував репортаж у одному з останніх чисел “СП” — про свято Довгої Коси у Дубні. Це славне містечко на Рівненщині відзначалося низкою культурологічних дійств.

І от — свято Довгої Коси!

Тишило й те, що в конкурсній і святоточній програмі взяло участь багато дівчат у розмаїтих вишиванках, при національній атрибуції.

Назвали й переможницю — студентку Дубенського коледжу культури і мистецтва Ангеліну Пітулько: її коса була метр завдовжки!

А я пригадав, що бачив і довшу косу — до самих п'ят! Можете не вірити мені, але то справді так. Можу назвати й свідка — колишню імперську каторжанку Олю Мацелюх, дружину Михайла Гориня. А власниці довгої коси — її подруга, також колишня ув'язнена, поетеса.

Було то взимку в 56—57 роках. Я тоді працював у львівській молодіжній газеті, і якось під кінець дня ми зібралися в редакційній бібліотеці: Микола Данько, Варя

Найдовша коса — у поетеси-політкаторжанки

Литвин, Володимир Лучук. До бібліотекарки Валі Федорової ма- ла прийти поетеса, її студентська подруга.

Тут заувага: саме тоді був час хрущовської відлиги, і після амністії зачали повертатися звільнені політв'язні. Між ними і чимала група львівського студентства — всі вони були заарештовані після спровокованого вбивства Ярослава Галана. Назву між ними бодай тих, хто пізніше стали відомими письменниками: Жінет Максимович, Ірина Сенік, Іван Гнатюк, Марія Хоросницька, ця ж Орися Матушак. Вона прийшла з подругою — ну то й розговорилися про поезію, що гостя нам принесла.

Але тут наче між іншим Валя запитусь: “А як, Орисю, чи зберегла ти на Воркуті свою косу? Вона в тебе була довга, до самих п'ят?”

Хтось із хлопців хмикнув: такої коси не буває! І тоді наша гостя якимсь майже непомітним рухом торкнулася коси, тріпнула головою — і коса покотилася вниз, таки на правду до самих п'ят!

Як же, справді, ця тендітна дівчина зберегла свою гордість, свідчення своєї нескоримості в суворих табірних злигоднях?

Тут маленький екскурс — це із книги невідлунних спогадів народного артиста України, сценариста Олександра Гринька — “Чорні ночі, чорні дні”. Там є такий епізод: в один із зимових днів до табору прибула велика група молодих в'язнів — всі із Західної України, всі після тієї “Галанівської” епопеї, спровокованого кагебістами вбивства письменника.

Вийшло так, що Гринько перший до них метнувся — а їх вишикували на площі майже сорокаградусною морозі. А що арештовували їх восени — то й одягнені відповідно. Гринько в таборі був старожилом, бо ще із сорока першого року: тоді його, співака відомого армійського ансамблю Олександра заарештували як потенційного зрадника. То саме він жажнувся: та ви ж замерзнете! Метнувся до бараків, підняв товаришів: збираймо, що можемо! І вже вони появилися

перед новоприбулими із скарбом — старими валянками, куфайками, шапками!..

Як же, на правду, вчорашня студентка змогла витримати імперську неволю? Можна сказати, що їй поталанило: таки була простудилася, таки потрапила до табірної лікарні. А там табірний лікар затявся: “Я тебе не випущу звідси!”

Домігся, щоб її оформили медсестрою, невдовзі вони й одружилися...

Ми з ними довгі роки були близькими — адже лікар Матушак був на правду добрим спеціалістом, працював у Охматдиті, лікував наших дітей — тут я говорю і про дітей Лучука, Бобинського, Стецюка...

Друкуються Орися змогла вже при Українській Державності — кілька книг поезій, спогади.

Зрештою, від тих часів я зберігаю свою першу вишиванку — її вишивала саме Оля Мацелюх. А Орися консультувала.

Ще тоді я написав для Орисі Матушак цього ось вірша.

ДІВЧИНИ З ПРЕДОВГОЮ
КОСОЮ

*Дівчино-принцесо-неслухнянко,
Дівчино — як всі, але й не всі!.. —
Далечінь завітчанна
серпанком,
Наче вся у вранішній росі.*

*Вранішній, зморожений на іній,
На чекання сонця, на дива...
За колючим переплетом лній —
Де є те, що серце зогріва?..*

*Дівчино із русою косою,
Довгою, неначе ця зима —
Затужилась доля за тобою,
Бо в неволі радості нема.*

*Дівчино, що вийшла наспроти
Лютості, брехні, неправоти, —
Збережи, неначе символ цноти,
Все, чим щедра і багата ти.*

*Хай лютує хуга за дверима,
Дівчино — як всі, але й не всі, —
Дівчино, навкі нескорима,
Дівчино з трояндою в косі!*

Україна—Франція, історичні мости єднання

Едуард ОВЧАРЕНКО

Ще 1644 року посол Франції граф де Брежі за дорученням фактичного правителя країни кардинала Джуліо Мазаріні найняв на французьку службу 2500 козаків. У жовтні 1645 року запорожців під орудою Богдана Хмельницького, Івана Сірка та старшини Солтенка переправили Балтійським морем із Гданська до Кале. Пізніше вони взяли участь в облозі іспанців у Дюнкерку, причому Іван Сірко вже тоді командував полком. І саме він запропонував взяти цю неприступну фортецю, якою багато років володіли іспанці, і вона була ключем від Ла-Маншу з моря і з суші.

Щороку з нагоди вшанування пам'яті Івана Сірка відбуваються заходи в селі Капулівка Нікопольського району, що на Дніпропетровщині. 2011 року голові громадської організації “Всеукраїнський лицарський орден козаків імені Івана Сірка” Юрію Засядьвовку доручили дослідити історію взяття фортеці Дюнкерк (Франція) українськими козаками на чолі з кошовим Іваном Сірком та розробити план дій щодо встановлення пам'ятного знака на його честь.

Після цього надіслали запити до історичних архівів Франції і отримали офіційне підтвердження участі українських козаків у боях за м. Дюнкерк та витяги з місцевих архівів, складені історичні довідки та написані наукові розвідки з цього питання. У Франції випустили поштову марку, присвячену 370-річчю визво-

лення Дюнкерка, а український скульптор Микола Крижанівський розробив ескіз пам'ятного знака.

Юрій Засядьвовк узгодив місце для встановлення меморіальної дошки. Це триумфальна арка XVII століття, через яку у Дюнкерк заходили українські козаки разом із французькими мушкетерами. Допоміг у дослідженні історії перебування козаків у Дюнкерку колишній мер цього міста Мішель Делебару.

Лицарі Ордену імені Івана

У Франції, у місті Дюнкерк, відкрили меморіальну дошку на честь легендарного кошового отамана Запорізької Січі Івана Сірка та українських козаків, які брали участь у визволенні міста від ворога під час Тридцятилітньої війни 1646 року. Встановлено її на триумфальній арці XVII століття.

Сірка оголосили збір коштів на виготовлення меморіальної дошки. За допомогою громадських організацій і діячів української культури цей пам'ятний знак виготовили і доставили у Францію.

В урочистостях із нагоди встановлення меморіальної дошки взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол України у Французькій Республіці Олег Шамшур, мер міста Патріс Вергрієт, представники муніципалітету, місцевої української громади, члени громадської організації “Всеукраїнський лицарський орден імені Івана Сірка” та представник цієї організації у Франції, заслужений артист України Анатолій Миронов. Також до складу української делегації входили члени ГО Міжнародного форуму “Обіймись Україною зі світом! Україна — Світ!” (керівник Олександр Карпенко), Університету “Майдан”, голова Націо-

нальної ради жінок України Людмила Порохняк-Гановська.

Під час виступу Олег Шамшур наголосив, що Україна і Франція мають давні дружні зв'язки, й нагадав історію Анни Київської, королеви Франції. Він зазначив, що у XVII сторіччі за

свободу Франції самовіддано боролися й українські козаки.

Юрій Засядьвовк розповів, що за даними архівних матеріалів у Тридцятилітній війні на боці французів воювали більше двох тисяч запорожців, яких вважали одними з найкращих воїнів у Європі. За взяття Дюнкерка Івана Сірка та інших отаманів нагородили французькими орденами.

На заході виступив український музичний колектив “Козацькі джерела” під керівництвом Олександра Сніжка, народний артист України Анатолій Паламаренко, оперна співачка, лауреат міжнародних конкурсів Ірина Персанова. Помілився за козаків настоятель церкви Св. Симона (м. Париж) о. Іван Радевич (УАПЦ).

У день відкриття меморіального знака у Дюнкерку над будівлею мерії підняли державний прапор України. Про це подію зробили запис у Золотій книзі міста Дюнкерк.

Як розповів заступник Гетьмана Українського реєстрового козацтва Олександр Карпенко, з проханням надати допомогу у здійсненні цього проекту зверталися до Адміністрації Президента України, Міністерств культури і закордонних справ, КМДА, але це не дало жодних результатів. Встановити дошку вдалося лише завдяки участі громадських організацій.

Золоті слова взаєморозуміння Іван Франко і французька література: точки дотику

Алла ГЕНЕРАЛОВА

У музеї Лесі Українки відбувся захід “Іван Франко і французька література: точки дотику”, приурочений 101-м роковинам від дня смерті Івана Франка. Твори Івана Яковича, перекладені французькою мовою, а також твори франкомовних авторів, до перекладів яких Франко звертався упродовж життя, представили у літературно-музичній композиції учні спеціалізованої школи № 49 з поглибленим вивченням французької мови м. Києва. Вони стали першими, хто відкрив у музеї цикл заходів “Золоті мости взаєморозуміння”, присвячений перекладацькій діяльності Івана Франка. Коли ж зародився інтерес письменника до французької літератури? Яке місце посідала вона в колі його наукових і читальних зацікавлень? Про це докладно розповіла кандидат філологічних наук, завідувач музею “Іван Франко і Київ” Лариса Каневська. Цікаві дослідження, новизна, відеоряд, бажання осягнути велич Франка викликали інтерес глядачів різно-

го віку. У творчій співпраці музею і школи реалізувався цікавий задум представити одну з маловідомих граней Франкового доробку, щохвилини присутні робили нові відкриття.

Діти декламували й співали, загалом у літературно-музичній композиції взяли участь 28 учнів. Хочеться згадати надзвичайно цікаве виконання творів на слова Івана Яковича: “Човен” (Гліб Романчук — фортепіано, виконавці — Анастасія Ярош, Карина Анапріюк); “Ой ти, дівчино, з горіха зерня...” (музичний супровід: Інна Миколаївна Екнауер — фортепіано, Юлія Кузьменко — домра, виконавці — Єва Кравченко, Софія Екнауер), “Чого являєшся мені у сні?” — заспівав Владислав Слобода. Співали і декламували твори І. Франка українською та французькою. Урочисто прозвучав “Пролог” у виконанні Олександри Петренко та Валерії Малихіної, переклади професійно прочитала Анастасія Степко. Учні поставили фрагмент твору “Украдене щастя” французькою, а переклад зробили самостійно, адже

школа франкомовна. По-акторськи зіграла Анну Анастасія Сандубра, передав характер Миколи Павло Колінько, а от Олексій Кравченко не тільки зіграв головну роль, а ще й став перекладачем і режисером-постановником спектаклю. Вели літературно-музичну композицію Аліса Чорна, Анастасія Рима та Аріна Тюченко. А керувала заходом, готувала його заступник директора з виховної роботи Олена Анатоліївна Слобода.

Діти були щасливі від зустрічі з онуком Івана Яковича — Роландом Тарасовичем Франком, який наголосив, що знання інших мов збагачує, але Іван Франко розмовляв рідною мовою, і в родині це було і є заповітом, тож значення рідної мови пріоритетне.

Літературний критик Едуард де Тюнк так висловився про Івана Франка: “...письменник, якому український народ завдячує значною мірою пізнанням західноєвропейської думки (він переклав понад шістьдесят письменників із понад десяти іноземних мов); його літера-

турна спадщина охоплює майже тисячу статей”. Саме будуванню таких “золотих мостів” зрозуміння і спочування між народами і присвятив значну частину життя та праці Іван Франко. Усе, що видавалося йому потрібним і корисним подати українському читачеві його рідною мовою, він перекладав, а також заохочував до таких перекладів інших.

Твори Івана Франка були поціновані за кордоном, і письменника висували 1916 року на Нобелівську премію, але її присуджують тільки

живим. Небайдуже серце українського Мойсея — Івана Яковича Франка перестало битися 28 травня 1916 року.

Та оті золоті мости, які одним із перших так вміло, професійно, вишукано, майстерно прокладав Іван Франко, стали для всіх літератур, усіх культур мостами взаємозбагачення, любові до людства, до життя. А твори Івана Яковича будуть читати і перекладати багато поколінь, бо в них живе любов, правда, віра і надія.

А-муральна думка: чи варто перейматися

Минув час. Кількість муралів у “вуличній арт-скарбниці” Києва давно перевищила сотню, і не помічати це культурне явище вже ніяк не можна. А це означає, що і активного громадського обговорення не уникнути. Тільки разом із захопленням і благоговійними оглядами організатори “муральних проектів” продовжують великими ложками ковтати гостру критику не тільки від обурених художників і архітекторів-урбаністів, а й звичайних мешканців міста. Однозначно, за останні 5-6 років Київ помітно змінився, посівши належне місце на мапі світового стріт-арту. Художники з Бразилії, Іспанії, США, Австралії і багатьох інших країн залишили свій творчий слід на стінах Києва. Місто стало яскравішим, “просунутішим”, принаймні в очах митців, які його відвідують. Так у чому ж проблема? Чому то тут, то там з’являються гнівні висловлювання, статті і навіть проводяться лекції-дискусії, що закликають зупинити засилля муралів у Києві? Навіть поверхневого вивчення ситуації буде достатньо, щоб зрозуміти: яблуком розбрату стало насамперед питання низької якості й естетики більшості реалізованих проектів, особливо за останні два роки, коли гіперактивна поява нових муралів нагадує “гонку озброєнь”. Багато — не значить добре. І це правило гарно описує проблему навколо “муралізації” Києва.

Про ситуацію навколо муралів у Києві міркує Тетяна Турмк’ян, заступник керівника проекту, один з авторів Styler.

Ще якихось пару років тому появу кожного нового мурала в Києві вважали відмінним інфоприводом для симпатичної новини з яскравою картинкою, яка збере сотні лайків і десятки схвальних коментарів. На хвилі загально-го піднесення і відкритості до прийняття красивої західної вуличної арт-культури в столиці один за одним з’являлися проекти, покликані якомога краще і багатше прикрасити місто монументальними картинами...

Так, муралів більше. Буквально щомісяця у місті розмалюють черговий торець будинку. Але якість нових творінь помітно падає. Ніби куратори цих проектів поставили перед собою певний план на рік, не виконати який — значить отримати догану від вищого керівництва. Ну і нехай, що з естетичного боку новий мурал інакше ніж “депресивною мазатиною” не назвеш. Натомість все йде за затвердженням списком.

Ще на початку цього року я мала однозначно лояльну позицію щодо “муральних віань”. Навіть більше — мене обурювали вимоги захисників історичного вигляду міста (хоч що б це означало) відмовитися від “негативних західних віань”. Висновки за логікою “мурали нам чужі й руйнують дух Києва” звучать непереконливо. Як чудово вписався в історичне полотно центральної частини Києва мурал, при-

свячений Лесі Українці (по вулиці Стрілецькій)! До речі, саме на сусідній вулиці, за адресою Ярославів Вал, 32, знаменита поетеса провела свій медовий місяць із Климентом Квіткою. Або портрет загиблого Сергія Нігояна на стіні будинку по вулиці Михайлівській, який виходить на сквер Небесної Сотні.

Не дратує подвійний мурал із парою, яка танцює на вулиці Героїв Сталінграда, 60. До вдаль проектів також можна зарахувати зображення дівчини з квітами на стіні 17-поверхового будинку на проспекті Володимира Маяковського, 2/1. “Казковий птах” на проспекті Бажана, 5, — ще один приємний мурал. Ці проекти позбавлені глибоких смислів і таємних підтекстів. Та й не варто кожен проект обтяжувати концептуальністю. Зате вони не впадають нав’язливими плямами в очі. Вони позитивні і зрозумілі. На жаль, не всі проекти такі гарні і радісні.

Неприємним відкриттям особисто для мене став мурал на проспекті Бажана, 7. На величезному торці будинку в чорно-білих тонах зображена нога балерини, яка застигла над бомбою. Навколо якісь темні плями. Тіло дівчини розділене навпіл білою смугою, верхня частина тулуба закутана в якийсь чорне покривало. Відсилання до військових реалій? Гаразд. Але на тлі загальної убогості й сірості будинків мурал змушує опустити голову, особливо в нього не вдвигуючись. Дуже часто проїжджаю повз нього на велосипеді. Однак щоразу ловлю себе на думці, що намагаюсь дивитися в інший бік, коли проїжджаю “чорну депресію з ногою”.

Автор: Гвідо ван Хелтон (Австралія). Вул. Стрілецька, 28

Ще одне “дивовижне рішення” на тому ж проспекті Бажана: мурал-диптих “Мати і дочка”. Цікавий і незабутній стиль — усе відмінно. Але — навколишній чинник не враховано. Той випадок, коли краще б на цих будинках відновили сине облицювання. Так, іноді “сіра стіна” — краще! Слід зазначити, що цього року на проспекті Бажана “живого місця не залишили”. Буквально всі торці будинків, що виходять на головну дорогу, прикрашені муралами. Шкода тільки, що всі вони за тематикою і смислами далекі один від одного, як Земля від Сонця. А якби не “гонка озброєнь”, то саме на цій ділянці Києва, який зустрічає киян і гостей столиці з аеропорту “Бориспіль”, можна було б реалізувати справді успішний арт-проект. В результаті ми отримали колекцію картинок, які кричать “ну ж-бо, подивіться на нас”, але при цьому якісь безликі.

Також відзначу мурал-фреску “Земля і небо”, що по вулиці Ахматової. Роботу назвали найбільшою візантійською фрескою в світі. Це, звичайно, чудово. Але хто-небудь розглядав цей шедевр зблизька? Дистрофічна нога янгола на п’ять поверхів неприємно відштовхує. Розглядаючи роботу, тривалий час намагаєшся абстрагуватися від ноги. Естетика порушена. На одній із лекцій керівник Центру урбаністичних студій при Києво-Могилянській академії Владислава Осьмак правильно зазначила, що організатори “муральних проектів” Києва часто взагалі не беруть до уваги контекст тієї місцевості (публічного простору), де з’явиться черговий мурал. Куратори забувають подумати про естетику і майбутнє сприйняття тієї чи тієї роботи. У чому ж тоді відмінність контрастного мурала від рекламних банерів, МАФів чи жаклих

Автор: команда UpTown (Україна). Просп. Перемоги, 73/1

Автор: команда Kailas-V. Вул. Січових Стрільців, 75

засиллям арт-об'єктів у Києві

утеплювачів на фасадах будинків? Звичайно, я не хочу сказати, що сюжети всіх столичних арт-об'єктів повинні бути наївні та поверхові. Під час однієї з тематичних дискусій історик Станіслав Цалик запропонував, що у спальних районах можна створювати абстрактні мурали, бо там доречніша свобода думки і стилю. Проте мені здається, що вигадувати сюжети для спальних районів столиці набагато складніше. Адже це місце, де люди живуть і відпочивають, де їм не зав-

бути надалі з майбутнім муралів у Києві? Радикально налаштовані (читайте “ображені”) художники пропонують заборонити мурали в столиці: “Не наше!” — кажуть вони. Але з таким же успіхом можна запропонувати Україні взагалі ізолюватися від зовнішнього світу і жити у “нашому” культурному болоті. Радитися лише, скажімо, з мешканцями конкретного будинку, де буде створено мурал, — теж не вихід. У такому випадку ми отримаємо усереднену, середньостатистичну думку. А в та-

ривства буде правильним рішенням, яке нарешті зможе зупинити бездумне поширення муралів. У своєму інтерв'ю Гео Лерос якось сказав, що “будь-яка комісія — це совок”. Але не все так просто. Відсутність комісії і ухвалення рішень на рівні митця, куратора або представника КМДА — це такий же совок, коли думку громадськості ігнорують. І не треба говорити про якийсь “вуличний етикет”, дух свободи, коли незалежні художники, навчені дворозумним досвідом, самі на свій розсуд

Автор: Костянтин Скретуцький (Україна). Вул. Олесь Гончара, 15/3

Мурали або по-іншому монументальний живопис — найдавніший вид мистецтва. Практично всі культури на планеті, які створили розвинену архітектуру, залишили після себе монументальні зображення на будівлях. Починаючи з ранньої Античності і до пізнього Відродження, такий живопис був одним із головних способів декорування кам'яних, цегельних і бетонних споруд.

жди хочеться філософствувати і думати про складні реалії. Так навіть ж їм під вікнами малювати депресивні сюжети на тему війни і тлінності буття? Комісія — це не завжди погано. Чим більше муралів, тим гарячіша дискусія, яка сьогодні нагадує якісь “розборки арт-кланів”. Чого тільки варта недавня сутичка куратора проекту “Art United Us” Гео Лероса з художником Вовою Воротньовим, який сам колись був одним з організаторів арт-фестивалю “Муралісимо”, під тематичною статтею про мурали, що вийшла в журналі “Хмарочос”. Другий звинувачує першого в тісній співпраці з міською адміністрацією, що начебто неприпустимо для вуличного художника. Грубі відповіді Лероса і невизначений захист Воротньова. Все це смішно і не дає відповіді на актуальні запитання. Тож як

кої думки немає почуття смаку. Все зведеться до банальних котиків і квіточок. Віддати ухвалення рішення тільки на відкуп КМДА — ще гірше, ніж радитися з мешканцями. Отямитися не встигнемо, як мурали отримають огидний політичний підтекст, і зведуться або до неприкритої пропаганди, або до тих же котиків і квіточок. Мазанина на будівлі Дарницької районної адміністрації в Києві — яскравий приклад того, що буває, коли арт-рішення ухвалюють лише чиновники.

Усе частіше звучить ідея створення профільної спільноти, куди входили б художники, архітектори, урбаністи, дослідники певного міста, які на рівні своєї експертизи могли б розглядати рішення з приводу запуску того чи того мурала. На мою думку, нині організація такого співтова-

ривства буде правильним рішенням, яке нарешті зможе зупинити бездумне поширення муралів. У своєму інтерв'ю Гео Лерос якось сказав, що “будь-яка комісія — це совок”. Але не все так просто. Відсутність комісії і ухвалення рішень на рівні митця, куратора або представника КМДА — це такий же совок, коли думку громадськості ігнорують. І не треба говорити про якийсь “вуличний етикет”, дух свободи, коли незалежні художники, навчені дворозумним досвідом, самі на свій розсуд

Фото Андрія ЛЮБАРСЬКОГО

Автор: Олександр Фарто “Vhiis” (Португалія). Вул. Михайлівська, 22

Автори: Олексій Кислов (Україна) та Жульєн Маллан “Seth” (Франція). Вул. Боричів Тік, 33/6

“Дві любові — до Бога і до України — надихали Віктора Цимбала на творчий лет, на потужну реалізацію таланту, на життєвий подвиг”.

Олена ЛЕОНТОВИЧ, письменниця, член НСПУ

А сталося це завдяки наполегливим зусиллям Тетяни Цимбал повернути архів брата, стараннями співробітниць Української вільної академії наук в Нью-Йорку Марії Ішук, яка віднайшла хоч один пакет із дев'ятнадцяти (інші зникли), переданих туди дружиною Віктора Цимбала. За допомогою широкого кола друзів, зокрема Надії Світличної, матеріали врятованого архіву перевезли до родини в Київ, де зберігаються і досі. Але не було б такої цікавої виставки, якби не Олена Лодзинська, завідувачка Музею шістдесятників, талановита майстриня виставкової справи, яка скрупульозно і з душею творила її. Документи, фотографії, оригінали та репродукції картин і малюнків, статті з газет і листи — виставка була дуже інформативна.

Дві любові — до Бога і до України — надихали Віктора Цимбала на творчий лет, на потужну реалізацію таланту, на життєвий подвиг.

Народився майбутній митець у селі Ступична на Київщині. Батьки — Іван Федотович і Лідія Йосипівна, народні вчителі, — виплекали у свого старшого сина таке любляче і шанобливе ставлення до Батьківщини, що воно назавжди вкоренилося в його душу і живило творчість й життя. Із шкільної лави П української гімназії імені Кирило-Мефодіївського братства пішов він у лавах армії УНР захищати свободу України. Закинутий у табори інтернованих воєнків у Польщі, маючи вже початкову художню освіту, ілюстрував журнали “Колючки”, “Блоха”, “Веселка”.

Таємно перетнувши кордон Чехословаччини, Віктор Цимбал навчався в Українській студії пластичного мистецтва і в чеській державній Високій мистецько-промисловій школі в Празі, одночасно відбув курс театрального оформлення при Чеському національному театрі.

Під час навчання сталася подія, яка одразу заявила про надзвичайний талант молодого художника. Взявши участь у конкурсі на краший портрет видатного чеського історика і політика Франтішека Паляцького, в якому змагалися 100 найвідоміших художників країни та Європи, він отримав першу премію. “Крім своєї мистецької вартості, — писав згодом архітектор Володимир Січинський, — портрет Паляцького у виконанні В. Цимбала був поза конкуренцією своїм технічним рівнем. Виконаний вручну пером під дереворізну манеру

гравюри, він дивував прецизійністю виконання, такою певною і точною лінією, що перевищувала всі прилади і машинні засоби. А притім лінії м'які, еластичні, мистецькі, що віддавали усю пластику, форми та індивідуальні і психологічні особливості портретуємого”. Був потім присутній у кабінетах державних установ Чехословаччини.

Доля закинула Віктора Цимбала в Аргентину. Завдяки досконалому володінню фахом, одержимістю в роботі, посів провідне міс-

Лукоморія. Там ліс і яр примари вкрили (1933)

це серед митців не лише цієї країни, а й усієї Південної Америки.

Він здобув заслужену славу як графік, працюючи в рекламній графіці й успішно започаткувавши новий неореалістичний стиль. Шість разів його нагороджували золотими медалями, бо в промисловій рекламі він сказав своє оригінальне слово. Ці медалі зберігаються в Музеї-Архіві в Бавнд Бруку (США).

Творче життя Віктора Цимбала було дуже різноманітне. Графіка різних видів змінювалася живописом. Відбулася подорож до Південної Аргентини, де екзо-

Нетлінна слава Віктора Цимбала

Віктор Цимбал (1902—1968) — всесвітньо відомий художник із журавлиного клину, на жаль, дуже обмежено ще знаний в Україні. Вперше його ім'я — громадянина, мецената, — привселюдно, з належним пієтетом було мовлене на відзначенні 100-річчя від дня народження 2002 року на вечорах у Музеї Києва і в НСХУ, ініційованих незабутнім засновником Музею Шістдесятників світлої пам'яті Миколою Плахотнюком. Тепер, до 115-річчя, було відкрито цікаву виставку в Музеї шістдесятництва, присвячену творчій і громадській діяльності митця.

тичні картини природи в Андах і Патагонії, “які ніби відтворювали початки земного життя, світанок людства” (Святослав Гординський) не могли не захопити художника. І з'явилися “вражаючі, блискучі пейзажі 1932 року”. Так сказав про них на відкритті виставки народний художник України Василь Перевальський і поділився своїми враженнями: “Справді, вони (картини) побудовані на таких тонких градаціях і нюансах. Це тонкий живопис художника, який не форсує кольори, а залишає можливість взяти і темними, і яскравими кольорами. І як все гармонійно і стримано! Ось морські хвилі, так блискучо написані. Вони посаджені в глибину, і в простір, і в загальні картини, і витримані в тій тональності зближених — дуже все матеріально і, водночас, не фотографія, а образ моря. Як дивовижно просто! Я був вражений, коли побачив картину. Вона для мене — просто дивовижне явище. Віктор Цимбал — колосальної сили талант!”

Думками, серцем линує художник в Україну і відводив душу в портретах Богдана Хмельницького, Тараса Шевченка, Михайла Драгоманова, В'ячеслава Липинського, Віктора Доманицького, Павла Скоропадського і його сина Данила, знищеного радянською розвідкою, Андрея Шептицького, Василя Липківського.

Його живило творення полотен на релігійну тематику: “Творець”, “Оранта”, “Преображення”, “Христос в пустелі”, “Молитва”, “Мати Божа Північного сьйва” — та картини, присвячених Україні: “Охтирський хрест”, “Три душі” (на тему вірша Т. Шевченка “Великий льох”), “Побратими”, “Веселка над Дніпром”, “Кам'яна баба”, “Софійські бані” тощо.

А 1933—34 рр. Віктор Цимбал творить своє геніальне полотно “1933 рік” (“Голод. 1933”), звинувачувальний присуд українця людському більшовицькому режиму. Зображена на ньому до краю виснажена мати, притиснувши до сухих грудей мертве дитя, стримить поміж хмар і зірок до Бога. І її одчайдушний крик та очі, наповнені болем і жахом, розривають серце. Ця картина — реквієм по всіх загублених душах і талантах, по всіх знищених Го-

ломором мільйонах українців, по всіх померлих у нелюдських стражданнях людей у страшний 1933 рік. Це полотно перебуває в абсолютно неналежних умовах у Вільній українській академії наук у Нью-Йорку, і Міністерство культури України повинно домогтися його реставрації.

Віктор Цимбал тяжів до монументального живопису — починаючи з пражського періоду, коли писав великі полотна, які, на превеликий жаль, загинули. Але він повертався до них і пізніше. Наприклад, відомі такі, як “Люди кам'яної доби” (фото з авто-ром 1928 р.), представлені на виставці 1936 року 5 картин “Ледові гори”, “Пророк”, “Скали”, “Пустиня”, “Дельфіни” (4 на 5

кв. м), “Всі вони робили могутнє враження” (“Українське Слово”). Відомий його монументальний твір “Бог творець” було представлено на виставці 1956 року. А наприкінці 50-х років В. Цимбал створив картину — “великий образ” — “Катаклізм” і послав її на всесвітню виставку в Чикаго. Про неї тоді написав часопис “Українське Слово”. Тож скориставшись таким чудовим описом картини при неможливості її побачити. “Образ цей, напевно, стане одною з капітальних праць артиста, що зробить його ім'я відомим не тільки між українцями. Він мальований олійними фарбами і має розмір 5 на 2 метри, і представляє бушування стихійних сил природи в безмежному просторі. Ідея твору дуже оригінальна і при тому дуже трудна для виконання. Автору, безсумнівно, (...) вдалося передати на полотні всю красу, могутність і величність тих незбагнених сил, якими володіє природа. Образ, безумовно, притягає до себе глядача. Техніка виконання бездоганна, а краса ліній і чудовий колорит, влучне примінення фарб, світла і тіней зачаровує та дає відчуття ту страшну силу і величаву могутність, які має в собі природа”².

Талант Віктора Цимбала як графіка розкрився і ще в одній царині — сатирі. Безліч його рисунків були свого часу розміщені в тогочасній українській періодиці. А відомий, створений у післявоєнні роки, альбом “Лукоморія” гостротирничних карикатур на тогочасну радянську дійсність і вождів Леніна та Сталіна — це подвиг художника-патріота. Коли ж нарешті альбом буде видано

в Україні?! Адже про це він не міг не мріяти, створюючи його з ризиком для життя.

Віктор Цимбал чудово володів словом. Його виступи, його полум'яна публіцистика, не втратили з роками актуальності й злободенності, проливаючи світло і на не дуже відомі на материзні навіть тепер історичні факти. Його обізнаність в історії України — давній і близький, вражає. Наприклад, про примусову репатріацію українців із таборів Ді-Пі із зон союзників, що відображено і в рисунках “Лукоморія”, або терор муравйовської орди у Києві 1918 року. Навіть ті кілька статей, які довелось прочитати, повинні, як попіл Клааса, стукати в серце і закликати кожного українця достеменно знати на-

Три душі

шу історію і не прощати ворогам жодної кривди. Ось лише декілька його статей і виступів: “Заповіт Мазепи”, “Перший листопад”, “Святкова доповідь” (з нагоди проголошення незалежності України), “1933. СССР”³, з якими вже тепер можуть ознайомитися українські читачі.

Своє мистецтво Віктор Цимбал розглядав як прояв загальнонаціонального визвольного процесу. Увесь вільний час він віддавав громадській, організаційній і меценатській праці. Він казав: “Україну будемо будувати в Україні, а зараз треба її всіма засобами захистити”⁴. І він діяв самовіддано і беззастережно, протягом всіх років матеріально підтримуючи всі починання української громади і являючи собою приклад любові до України “не тільки до глибини серця, а й до глибини кишені” (Є. Чикаленко). Він був фундатором Українського дому в Буенос-Айресі,

де заснував “Просвіту”, українську школу і довго повністю її утримував, займався організацією Української Православної Церкви — від пошуку приміщення і його облаштування до творення великого образу Покрови та двох намісних образів іконостасу, які, можливо, збережені й донині, бо у 80-і роки минулого сторіччя були неторкані, влаштував концерти, імпрези, лекції, вистави, вносячи у всі починання рвуність і запал душі. У підготовці вистав художник виступав у різних іпостасях: і режисера, і сценографа, і навіть артиста (особливо любив роль Хоми у виставі “Вій” за Гоголем). Художник оформив в Аргентині велику кількість українських газет і журналів: “Плуг і Меч”, “Українське Слово”, “Перелом”, “Наш клич”, календарів “Просвіти” та ще “Історію” М. Аркаса, плідно співпрацював з видавництвом “Світ дитини”.

Після війни він одним із перших організував Комітет допомоги скитальцям, підтримував багатьох художників у вигнанні, став організатором першого Конгресу українців Аргентини.

Коли оглядаєш на всю велетенську творчу і громадську працю Віктора Цимбала, дивуєшся: звідки цей українець брав сили? І відповідь надходить одна — безмежна любов до України. І закрадається в душу гіркота від того, що, на превеликий жаль, дуже небагато співвітчизників відоме його ім’я і твори, що жодне видавництво не зацікавилася виданням альбомів із репродукціями і картин, і циклу “Лукомор’я” цього неповторного митця.

Проникливо говорили про Віктора Цимбала на відкритті виставки народний художник України Василь Перевальський, мистецтвознавець, депутат кількох скликань Верховної Ради, автор книги “Туга”, присвяченої життю і творчості художника, Богдан Горинь, рідна небога Віктора Цимбала Вікторія Цимбал, письменниця і громадська діячка Олена Леонтович, яка ще 1992 року ініціювала друкування спогадів про брата пані Тетяни Цимбал, талановитої артистки і шістдесятниці.

У своєму натхненному слові Богдан Горинь сказав: “Ми повинні бути гордими, що Україна дала нам такого визначного сина, дала нам людину-приклад відданої любові до України, такої віддачі Україні серця, душі і розуму, дала нам визначну постать нашої історії і культури, нашого образотворчого мистецтва”. А Василь Перевальський, зупинившись на враженні від побачених на виставці творів митця і документів, стверджував: “Це прекрасний художник і великий громадський діяч, який приходить до нас, і його треба якомога ширше популяризувати для того, щоб наша молодь бачила, що це все не легко давалося, не легко далось, і те, що ми зараз маємо, треба знати, треба шанувати і бути достойними таких українців, як Віктор Цимбал”.

Усе, що творив і чим займався український митець Віктор Цимбал, позначено великою щедрістю таланту і великим вогнем палаючого серця. Все присвячувалося далекій Батьківщині, любов до котрої надихала його все життя. І Україна має пишатися своїм вірним сином!

¹ Михайловська — Цимбал Т. Спогади. — Буенос-Айрес, 1984. — С. 89—90.

² Там само. — С. 86.

³ Там само. — С.159—182.

⁴ Там само. — С. 42.

⁵ Ця заувага для мистецтвознавців, майбутніх дослідників творчості В. Цимбала.

Діалоги біля книжкової полиці, або Незнаними досі материками

На книжкових полицях з’явився новий роман Івана Корсака “На розстанях долі”, який благословило у світ видавництво “Ярославів Вал”.

Без рудиментів минулого
— В книзі йдеться про малодосліджені сторінки нашої не такої й далекої ще минувшини. Іване Феодосійовичу, а чому Ви взяли саме за ці сторінки?

— Варто подякувати сучасним історикам, письменникам і журналістам: національний рух спротиву в Другій світовій війні на чолі з С. Бандерою, Р. Шухевичем та їхніми побратимами відносно (саме відносно!) виписаний краще. Але ще залишаються навіть не острівці, не архіпелаги, а материка недослідженого спротиву на Поліссі. Чимало людей знає про це тільки з відомої пісні:

Там, деє далеко на Волині
Зродилась армія УПА...

А про одного з очільників національного опору, Тараса Бульбу-Боровця, відомо не більше. Мало того, досі гуляють сторінками видань різні “приколи”, на кшталт тих, що поширювалися за совітських часів про Нестора Махна. Ось один із зразків змаювання образу народного ватажка: “Тарас Бульба-Боровець, керівник УПА “Поліська Січ” і партизанського руху на Поліссі, наприкінці 60-х років, перебуваючи в еміграції, звернувся до керівництва США (ледве не до самого президента) з пропозицією створити бойові загони з числа українських емігрантів і направити їх у В’єтнам для війни на боці американської армії. Він навіть запропонував свої послуги для того, аби очолити ці загони. Американці не сприйняли всерйоз пропозицію літньої людини, хворої на епілепсію та з проявами параної і мегаломанії. Вони, скоріше за все, залишили листа без відповіді.

Натомість сам Боровець кожному зустрічному говорив: “Хіба ви не знаєте? Просто в керівництво США пробралися КДБісти. І шкодять українській справі”.

Прояви “параної і мегаломанії” можна зарахувати сповна до совітського рудимента в мізках, а з приводу епілепсії нічого не можна стверджувати: скуштуйте, як Боровець, повний курс польського концтабору в Березі-Картузькій та німецького Заксенхауза — і тоді вельми втішатися будете вислідом... І так само я би остерігся іронізувати на кшталт “у керівництво США пробралися КДБісти” — починаючи від історії з Кімом Філбі, дій цього радянського шпигуна. То через нього КДБ/МГБ про черговий приліт посланців еміграції дізнавалося швидше, аніж зв’язкові із Заходу опустяться на українські повстанські терени на парашутах. Ще б пак: він був керівником 9-го відділу, що займався радянською і комуністичною діяльністю у Великій Британії, згодом координував спільні дії США і Великої Британії по боротьбі з комуністичною загрозою. А на завершення згадав би Манафорта, Флінна та інших сучасників у США, чії імена обговорюють нині у ЗМІ.

Кривулясті рядки про славних наших попередників трапляються часом через незнання, а інколи як продовження за давних

конфліктів: ніде правди діти, як чубилися колись різні гілочки політичної еміграції, так і досі ще часом зизом одне на одного дивляться.

Саме тому автор вважав за потрібне не вивищувати одних коштом пониження інших, а пошанувати всіх, хто боронив наш люд і наше майбуття.

Не відрікаймося, вони не чужі

— Пошанування усіх — це стоєть також таких неоднозначних постатей, героїв роману, як професори Борис Балінський і Федір Богатирчук? Але ж вони обрали собі зовсім інші шляхи...

— Балінський у ті круті часи відмежувався цілковито від змагань за долю землі, на якій його матір на світ привела, зосередившись на науці і здобувши як вчений-ембріолог світове ім’я. Ф. Богатирчук, у часи УНР керівник санітарного потяга в Січових Стрільцях, нагороджений згодом за наукові досягнення Британським товариством радіологів золотою медаллю Барклая, а ще автор першого підручника з шахів українською мовою, багаторазовий шаховий чемпіон України і чемпіон СРСР 1927 року, несподівано в Другу світову потрапляє до власцівців.

— Чи маємо ми тепер від них відрікатися?

— Звісно, ні. Інакше повториться історія, як із В. Липинським, якого в Польщі з різних причин довго не визнавали. І тільки минулого літа, в час презентації у Варшаві мого роману польською мовою “Dzieci Jafeta”, професор Томаш Стрик із Польського інституту національної пам’яті з відтінком гіркоти зазначив: “Польща втратила Липинського. І це не пішло на користь стосункам наших народів”.

Обрубане гілля...

— Роман кількаплановий. Ви не боїлися, що оповідь “подрібнитися”?

— Роман — як дерево: стовбур, гілки першого порядку, другого порядку... Стовбуром є неймовірні долі української інтелігенції в пекельному ХХ столітті, долі на “кривавих землях”, за висловом Тімоті Снайдера. І “гілочки” цієї великої крони не мають одна одну затуляти. Наприклад, доля нашого народу на кубанських землях, де впродовж століть нищили українські пракорені: однією із завершальних дій того нищення став вихід цілісінського народу в світі...

Наприкінці 43-го, коли німці відступали з Кавказу, слідом за ними рушив увесь тамтешній народ. Вони йшли, знаючи, що попереду зима, вони вирушили в неблизьку дорогу на конях, везучи нехитрий скарб на биках, на коровах, йшли пішаками, у тлумаках на плечах несли найнеобхідніше; були села, що цілком обезлюдніли. Вони йшли степом, тікаючи від російського жаху, замерзаючи в хуртовину та лютий мороз.

То був вихід народу, куди більший за Вихід євреїв із єгипетської

неволі, бо з Єгипту йшло, як свідчать джерела, 600000 недавніх бранців, а тут від дикого москаля втікало понад 1000000... От тільки про той Вихід легенда здолала кілька тисячоліть, а про цей мало хто й відва. Російський більшовик не міг пробачити духу волі, перенесеного колись із берегів Дніпра. Так само, як на єврейський народ, у тому стражденному виході чигала зброя на безбронний люд, тільки вже не спис та простецький меч єгипетський, — їх розстрілювали з радянських літаків на низькому польоті, скидали на голови жінок та дітей бомби й гранати.

Спершу цьому стражденому люду дали землю поблизу Новогрудок у Білорусі, та котився фронт, із ним знову народ кочував на Захід, і тепер уже землю відвели йому... аж у північній Італії. Неймовірна дорога через Польщу, Німеччину, Австрію... Прибульці й тут налагодили небавом життя, та в дію вступила ялтинська угода: милі союзники силою передавали страждальців вусатому квартиранту Кремля на смерть і тортури.

Олевська республіка, знана й незнана

— Малоюючи події на доволі широким полотні, Ви все ж особливу увагу приділяєте Поліссю. Чому?

— Поліський спротив Другої світової, так уже склалося, тривалий час випадав із поля зору письменників і журналістів. Між тим, у Другу світову існував феномен Олевської республіки, звідки вигнали і гітлерівських, і російських загарбників, і де в час, коли під Москвою і Сталінградом гриміли гармати, тут, на Поліссі, була цілковито українська влада. Олевська республіка охоплювала територію, що перевищувала площу Голландії чи Бельгії. Де, скажіть, будь ласка, в Європі було, аби повстанці вигнали окупанта з території цілісінської країни? А ще ж існувала така ж незламна Колківська республіка, малознана досі Костопільська Січ...

Задля об’єктивності варто згадати Локотську республіку в Росії. Та замість оповіді, аби не було звинувачень, просто наведу уривок із вікіпедійної довідки про “республіку”, армію і командувача Камінського: “Локотська республіка була офіційно

визнана німецькою владою 15 листопада 1941 року... Офіційною ідеологією став націонал-соціалізм, правлячою партією — Націонал-соціалістична партія Росії... Єврейське населення Локотського округу було повністю знищено...

Історія Локотської республіки завершилася восени 1944 року. На той час Камінський у Варшаві придушував антигітлерівське повстання поляків. Невдовзі “комбрига Камінського”, як він себе називав, пристрелили гестапівці, а рештки його війська влили до складу підрозділів генерала Власова”.

З сучасністю минувшина переплелась...

— Ваш роман “На розстанях долі” — твір про надскладні й драматичні роки пекельного минулого століття, але чи є також проблематика, яка виходить на часи теперішні?

— Кожен історичний роман — то твір насамперед про сучасність. Польсько-українське протистояння в Другу світову, волинську трагедію сорокових років злі люди хотіли б сьогодні ужити, аби зіштовхнути нас із сусідом. А в романі, серед іншого, йдеться про те, як Тарас Боровець ставав на захист поляків перед гауляйтером України Еріхом Кохом. Дивізю “Галичина” намагалися звинувачувати в участі у придушенні антигітлерівського повстання в Варшаві та інших протипольських акціях — мarna справа лукавого люду. Як свідчення цілковито іншого, генерал Андерс, людина рідкісної мужності і найширшої воєнної ерудиції, вже по війні вручає Павлу Шандруку, командувачу Армії УНР, куди входила і дивізія “Галичина”, найвищу відзнаку воєнної доблесті — орден Віртуті Мілітарі. А ще йдеться в романі, як на захист дивізійників стають Папа Римський Пій XII, дружина президента США Елеонора Рузвельт...

Вони йшли крізь вогонь і гіркі дими, їм випали пекельні випробування, вони падали і піднімалися знов, бо йшли боронити землю свою. І допоки ми пам’ятаємо їх — вони наші сучасники.

Спілкувалася
Клавдія ТРОФИМЧУК

Струна — зі словом поетичним

Микола ДОЛГОВ,
дослідник кобзарського мистецтва Придніпров'я, кандидат філологічних наук, м. Дніпро

Василь Куриленко згадує у своїх щоденниках: *“Інтернат розміщався у дворі окружного партії на вулиці Босиброда, яка проходила поруч річки Удай... Шукали ми їх (дітей, які залишилися без батьків. — Ред.) на базарах, на вокзалах, знімали з поїздів, у т. зв. “малинах”, у різних трущобах”*. Форму на них одягали майже воєнізовану, кольору хакі, реміні з матроськими бляхами, шили хромові чоботи. Діти були різні за віком — від 12 і до 18 років, іноді дуже здібні, начитані, розумні, а частіше — затуркані; траплялися, але одиниці — розбещені; а ще були *“мрійливі, які шукали в мандрах різних пригод...”*.

Згадує Василь Куриленко, що протягом осені, зими і літа *“чимало пройшло переді мною дітей, більшість із них не запам'яталася... Запам'яталися мені найтрудніші. Пам'ятаю Моню Каплана”*. Коли його відмили, підлікували від поїздних блукань, залучили до трудової та громадської роботи, то у часи дозвілля він вразив усіх своїм дзвінким сопрано (дискант — *уточнення В. К.*). Пізніше, у спогадах, учитель порівнює голос Моні з голосом італійського хлопчика Робертіно Лоретті. *“... Як заспіває бувало “Вихожу один я на дорогу”, або “Звездочка ясная”, “Митька-слесарь на заводе полюбил глаза одни...”, або “Письма к матери” С. Есеніна...”*

Часто, згадуючи його спів, просто дивуюся, як міг підліток, дитина ще, з таким почуттям, по-дорослому співати пісні дорослих”.

Кабінет Василя Куриленка містився поруч із приміщенням, де спали діти. З ними він і спав в одному залі. Дітей намагалися якомога активніше залучати до суспільно-корисної та естетико-виховної роботи.

Наприклад, до керівництва гуртків залучали студентів педагогічного технікуму. А струнним керував він сам. *“Я тоді саме захоплювався скрипкою. Взагалі, з дитинства вже грав на балалайці, гітарі, мандоліні, по слуху грав багато пісень і танців на піаніно”*.

Василь Пилипович детально згадує всі перипетії нелегкої педагогічної праці з колишніми безпритульними, які поступово призивчалися до нормального життя. До них він ставився з повагою і справедливо, а у відповідь підопічні відповідали взаємністю, бо їхній лідер у очах вихованців був ще й вправним актором (особливо за гру “героїв-любовників”, віртуозну гру на музичних інструментах та майстерне художнє читання). Одне слово, авторитетний вихователь.

Ось як він пише про це: *“Мені, зовсім ще молодому, якось уда-*

Цього року відомому педагогу, бандуристу, композитору Василю Куриленку (1.07.1907—9.10.1972) виповнюється 110 років від дня народження і 45 років, коли його душа відлетіла у засвіти. Родом із Чернігівщини, він усе своє свідоме життя провів у Дніпропетровську (нині — Дніпро), де і похований.

Педагогічна діяльність Василя Куриленка починалася із завідування будинком безпритульних, коли самому виповнилося лише 17 років. Грав на багатьох музичних інструментах, але на все життя залишився вірним бандурі. Захоплення самодіяльною композиторською творчістю дозволило йому особисто бути знайомим з відомими майстрами поетичного слова 60—70-х років, такими як М. Рильський, П. Тичина, В. Сосюра, А. Малишко та багатьма іншими. Пісні, написані ним, звучали на обласному, республіканському та всесоюзному радіо. Про нього писала преса, була випущена грамплатівка, деякі пісні виконували відомі наші співаки. Все своє життя він викладав українську мову і літературу в школах обласного центру.

Василь Куриленко з хором

валось до кожного знаходити особливий підхід, прокладати шлях до дитячих сердець: звідки в мене все це взялося, я й сам толком не знаю. Можливо, від того, що я вважав їх за людей. Вірив у них, і вони це відчували.

І я намагався якоюсь мірою виправдати таке їхнє захоплення, довір'я; звідки в мене взялося це — невідомо. Можливо, від батьків, можливо...”

Власне, виховання, яке проводив Василь Куриленко, базувалося на засадах української народної моралі. Нова ж радянська влада втілювала зовсім інші принципи колективного виховання. Їй були потрібні слухняні “коліщата і гвинтики” суворого державного механізму, т.зв. диктатури пролетаріату. Тож невдовзі його перекинули на іншу комсомольську роботу. 1926 року інтернат було розформовано і реорганізовано в Густинську і Ладанську колонії (в колишніх відомих монастирях) на кшталт харківської колонії, де працював В. Макаренко.

Із 1927 по 1930 роки Василь Куриленко вчителює в селах Верескуни та рідній Рудівці.

Того ж таки 1930 р. його скеровують на навчання до Дніпропетровського інституту Профоса, який згодом реорганізували в університет. Не виключено, що йому доводилося бути присутнім на лекціях з історії, які тоді читав професор Д. І. Яворницький. А це був важливий момент у його життя.

По закінченні вишу 1934 року Василь Пилипович починає працювати директором середньої школи № 60 м. Дніпропетровська.

1938 року за наклепом колег-вчителів був заарештований і потрапив до лабет НКВД... Одну з них — вчительку історії Дмитрієву, Василь Пилипович згадує на прізвище, а інших двох — лише за ініціалами: П. О. і П. Ш. (йому давали читати їхні наклепи). Від розстрілу, скоріше за все, врятувала колишня активна комсомолька діяльність. Але звідти він повернувся спустошеним морально, а фізично — калікою, під сувору заборону розповідати про все, що він пережив у чекістських застінках.

Після звільнення 1939 року поновилася його педагогічна

робота, але вже на обласних учительських курсах.

1940—1941 роках він завідує навчальною школою № 22 м. Дніпропетровська.

Навіть під час війни Василь Куриленко ходив, накульгуючи, по селах із бандурою. Як він напише пізніше, виконуючи розвідувальні завдання для підпільників.

Ось тут ми підійшли до найцікавішого із життя Василя Пилиповича Куриленка. Серед усіх музичних інструментів найулюбленішою була бандура, якою він захопився на все життя і без якої не уявляв свого існування.

Ще в пору своєї юності він вперше почув спів під бандуру від рудівського вчителя Івана Яковенка. Від нього перейняв ази гри на інструменті, та врешті учитель передав, як естафету, стару бандуру своєму талановитому учневі. Напевне, гра на цьому споконвічно національному інструменті стала ще однією з причин його арешту НКВД у період культу особи...

Згадує Василь Пилипович і про одного “з нащадків кобзарів-сліпців, звитяжців запорозької слави Сергія Войтюка”.

Надзвичайно цікаво оповідає про старого вчителя Курінного Миколу Олексійовича (йшов 1924 рік), батько якого ще парубком бачив як Верескунами з Качанівки у Тростянці влітку 1845 чи 1846 року йшов Тарас Григорович. Він навіть розмовляв із ним, супроводжуючи до Тростянця.

Прапрадід Курінного був курінним отаманом ще при гетьмані Петрові Скоропадському.

Микола Олексійович чув із розповідей свого батька, яким запам'ятався Тарас Григорович: *“Ще не старий, лисина тільки намічалася, одягнений був у вишиту сорочку, солом'яний бриль, наопаши легка свита. Тарас Григорович любив ходити сам по шляху, розмовляв із селянами, іноді затримувався, роблячи зарисовки. У спеку Тарас Григорович черевики носив у руках, ідучи босими ногами пішки.*

Коли батько Миколи Олексійовича Курінного запитав: “Чому ви йдете босим?”, то почув у відповідь: “Щоб бути ближче до рідної землі, про яку багато хто з моїх батьків, родичів лише мав уві сні”.

Війна завершувалася, і з 1944 по 1947 роки Василь Пилипович працює артистом Ні-

копольського театру музичної драми, до того ж, більше року — навіть директором цього театру. У зимові театральні сезони з 1947 по 1949 роки був провідним актором-солістом Дніпропетровського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. А в літні сезони 1947—1948 років був задіяний при обласних філармоніях Дніпропетровська, Дрогобича й Рівного.

Після того, як він розпочався із театральної-концертної діяльністю, Василь Пилипович серйозну увагу почав приділяти бандурницькій справі, яка поступово переросла у самодіяльну композиторську творчість. На цих теренах він виявив свій хист найповніше і досяг помітних успіхів.

Жаль, що не згадує він у спогадах про свою найпершу пісню, яку створив на слова когось з українських поетів, хоча, напевно, це й не так важливо. Але до нас дійшла фотографічна копія листа Володимира Сосюри від 27 грудня 1959 року з санаторію “Конча-Заспа” Василю Куриленку з приводу пісні, яку той створив на слова поезії “Марія”. Спочатку відомий поет обурився, що якийсь там невідомий бандурист посмів без його дозволу озвучити цю інтимну поезію. Ось фрагменти з листа на двох сторінках: *“...Пробачте й Ви мене, що незаслужено образив Вас і за добро відповім прикриттю, що зовсім чуже моєму серцю.*

... Ще раз прошу пробачити мою ліричну вибуховість.

Дійсно, крім ліричних є музичні крила у пісні, а я Вас не зрозумів і образився за “Марію” замість дякувати Вам за ті крила, що дали “Марії”. Вона стане, як чотирикрилий Серафим у релігійній легенді, і полетить на тих крилах в ще більшу кількість людських сердець...”

Згадує поет в листі і за шельмування його поезії “Любіть Україну”: *“...якби у нас була українізація, проти якої, коли вона була раніше, люто виступали тільки троцькісти та великодержавні падлюки, з якими (особливо з “великодержавцями”) не велося й не ведеться такої ж безпощадної боротьби, як з укр. націоналістами.*

Пробачте, що я розхвилювався і розфілософствувався.

Щиро й назавжди Ваш Сосюра (як підпис)”.

У вищезгаданому листі містилося запрошення В. Сосюри до В. Куриленка приїхати до нього в гості на київську квартиру, щоб його спів могло послухати подружжя Сосюр.

Так само тепло зустрічав у себе самодіяльного композитора і Павло Тичина після того, як той написав пісню “Лісові дзвіночки”. Поет подарував йому свою збірку. А потім разом з дружиною усі втрьох залюбки співали наші народні пісні.

Найчастіше В. Куриленку доводилося бачити Максима Рильського ще до їхнього знайомства. А коли заприятелювали, то дніпропетровський митець гостював у знаного майстра пера в Голосіїві. У результаті співпраці зазвучали пісні на слова “Яблука достигли”, “В тихому сні”, “Як не любити”.

З часом були написані пісні до поезій Андрія Малишка — “Дівоча”, “Прощальна” і “Комсомольська-застільна”. З останньою, як згадувала пізніше дружина В. П. Куриленка Віра Федорівна, трапився курйоз. Як згадує вона, пісня звучала досить милозвучно. Але знайшлися недоброзичливці з числа блюстителів моралі, які закидали композитору ледь не пропаганду пиятики. А потім спохватилися: все-таки Малишко написав. Знайшли новий привід: не відповідає формі застільної. На що сам Андрій Самійлович, прослухавши твір, заперечив нападникам: “А чому ні? Ось послухайте шотландську... Наша пісня відповідає цьому ритму”. І все ж з певних міркувань бандурист-композитор більше не звертався до виконання цього твору.

Звичайно, у своїй творчості В. Куриленко не міг обійти своєю увагою наших улюблених геніальних поетів Т. Шевченка (“Минають дні”, “Ой, одна я, одна”, “Тече вода в синє море” та “У гаю, гаю”) і Лесю Українку (“Стояла я і слухала весну”, колискова “Місяць яснесенький”, “Єсть у мене одна” та “Сім струн”).

Окрім того, його увагу привертала й творчість талановитих дніпропетровських поетів, зокрема, М. Чхана, М. Миколаєнка, П. Кононенка, С. Бурлакова, а також кам’янського — І. Немировича. Останнім В. Куриленко опікувався, коли той в юнацькі

роки залишився без батьків. І. Немирович зумів, дякуючи підтримці, досягти певних успіхів у житті — став учасником державної капели бандуристів УРСР, його гострі сатиричні мініатюри часто друкувалися в журналі “Перець”.

Із кожним роком творчість Василя Куриленка все більше привертала увагу шанувальників пісні. Вони звучали на обласному, республіканському і союзному радіо. На таких же рівнях про нього писала тодішня преса.

За оцінками спеціалістів він мав від природи ліричний тенор, то й спів у нього виходив динамічно-м’який, неначе оповитий сумовито задумливим серпанком. У манері виконання — стримане розмірковування, навіть потаємна скорботність, якась дивна шляхетність.

Майстерно використовував В. Куриленко і темброві можливості інструмента. А тому, хоч акомпанемент і не відрізнявся складністю звучання, ніс у собі спеціальне художнє навантаження.

Загалом пісні, створені Василем Пилиповичем Куриленком, вирізняються плавністю мелодій, ритмічною свободою загального руху, широким діапазоном звучання. В них відчутний вплив народних пісень: речитативно-пісенна мелодика в традиціях бандурницько-лірницького виконання.

Ми відшукали і реставрували понад п’ятдесят пісень, створених В. П. Куриленком на слова українських поетів, зокрема дві — на слова російського поета С. Єсеніна (“Сыплет черёмуха цветом” та “О верю, верю”).

Неважко помітити, що композитор-бандурист звертався до поезій, які були суголосні з його душевними емоціями.

Цілком природно, що не всі пісні Василя Куриленка про-

йшли випробування літами, але на той час, завдяки його популярним пісням, поступово приходило визнання.

Він бере участь у Днях декади українського мистецтва у Москві, І. Козловський та композитор І. Шапорін зазначили: “Ми прослухали співака й композитора-бандуриста Куриленка Василя Пилиповича, який являє безсумнівний інтерес. ... Ознайомлення широкої аудиторії з його виконавською творчістю було б закономірним і лише могло б доповнити святкові дні декади Українського мистецтва” (3 архівних матеріалів В. Куриленка. — Копія листа заступникові міністра культури УРСР Чабаненкові І.І.— 1960, 20 листопада).

Визнанням рівня майстерності композитора-бандуриста став випуск 1968 року Всесоюзною фірмою “Мелодія” грамплатівки з чотирма його піснями — “Марія” В. Сосюри, “Лісові дзвіночки” П. Тичини, “Смереки” Д. Луценка та “Криниця” І. Немировича.

В. Куриленко, як вдячний учень, пісню “Смереки” присвятив своєму найпершому вчителю І. Яковенку, який навчив його гри на бандурі.

Того ж таки 1968 року В. П. Куриленка обирають делегатом V з’їзду композиторів України.

Особливої популярності набули його пісні “Марія” В. Сосюри та “Явори” Р. Братуня, які з задоволенням брали до свого репертуару відомі майстри співу Д. Гнатюк та К. Огнєвий.

Василь Пилипович прожив дуже цікаве, сповнене музичної творчості життя, яке він поєднував, починаючи з юнацьких літ, з педагогічною діяльністю (до речі, ще четверо його братів стали теж педагогами!), зокрема, з викладанням української мови та літератури в школах тоді ще Дніпропетровська.

Свої глибокі міркування з приводу виховання молоді, ставлення до навколишнього світу, особливо природи і людей, йому частково вдалося викласти на сторінках двох грубих зошитів спогадів, поки що, на жаль, неопублікованих.

Наостанок ще про одну нездійснену мрію Василя Пилиповича (за його словами): “Люблю життя. Єдине, що міг би зробити ще — закінчив би консерваторію. Пізно довідався про те, що і я міг би складати справжні пісні. Вони в мене, кажуть, і зараз є хороші, але що без музичної освіти?”.

Поховано В. П. Куриленка разом із дружиною на Сурсько-Литовському кладовищі у Дніпрі.

У Чернігові у нього залишився вдячний племінник Сергій Миколайович Куриленко. Теж всебічно обдарований, як і його дядько, — професійний музикант-кларнетист Чернігівського обласного академічного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, захоплюється живописом і композиторською творчістю. Скрупульозно збирає матеріали про життя і творчість В. П. Куриленка з метою відкрити експозицію в якомусь із музеїв Чернігова.

Пісні кобзаря Василя Литвина житимуть вічно

7 квітня пішов в інший світ Василь Степанович Литвин (1941—2017), Кобзар, Мудрець, Великий Українець, Світла Людина, лицар українського народного Духу, заслужений артист України, Вчитель, Духовний наставник, Батько для багатьох з нас, творець Стрітівської кобзарської школи, член Історичного клубу “Холодний Яр”.

Лариса ГРОМАДСЬКА
Фото автора

Україна незалежна вже понад 25 років. Та українські митці, які своєю працею, творчістю, життям несуть справжню Українську Національну Ідею, часом залишаються маловідомими на загальнодержавному рівні. Про них мало говорять по радіо, їх не показують по ТБ. До таких людей належав і славний сучасний філософ Василь Литвин.

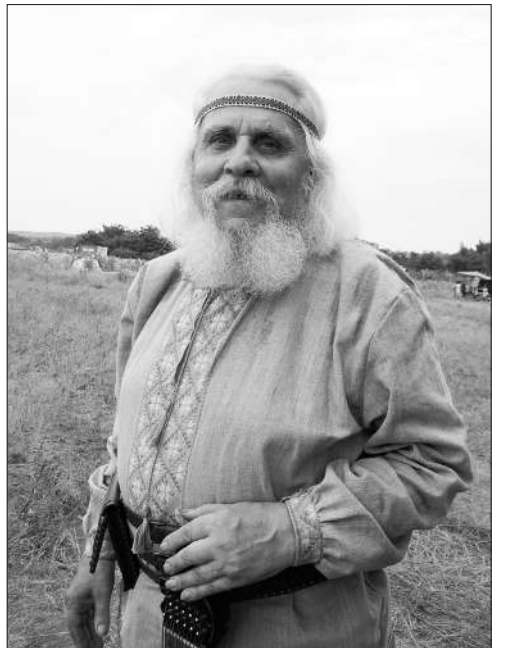
Разом із дружиною Антоніною Іванівною вони прожили понад

півстоліття, народили і виховали шістьох дітей: 4 синів і 2 доньок. Удвох із дружиною і однодумцями Василь Степанович втілював у життя свою ідею створення кобзарської школи. І ще 1989 р. у с. Стрітівка Кагарлицького району було відкрито єдину школу, де юні кобзарі опановують академічну і старосвітську бандури, кобзу, ліру. Учні Василя Литвина розлетілися по всій Україні нести його Слово й українську пісню.

Саме у пісні кобзар бачив порятунок душі народу, воскресіння його величі й сили. Він залишив своїм нащадкам сотні власних пісень. Кожну пісню, авторську чи народну, Василь Степанович не просто виконував неперевершено, він її проживав. Здавалося, що він говорив із самим Богом.

Щирого слова Вчителя, Наставника Литвина чекали козацькі організації і колективи педагогів, різні громади і звичайні люди. До нього на прощу, за мудрою порадою, філософською думкою у с. Гребені, що на Правобережжі Київщини, їхали не лише з усіх куточків України, а й із-за кордону. Багато років Василь Литвин був головою Ради старійшин українського козацтва. Він мріяв і вірив у воскресіння козацького духу в Україні та був переконаний, що добробут і могутність нашої держави можлива лише за об’єднання козацтва.

У його маленькій хаті у мальовничому селі над Дніпром немає газу, зате є піч, на якій зростали діти. У їхній родині завжди шанували український звичай і книгу. Та найбільше Василь Степанович шанував Природу. Він любив кожен квітку, пташку, дерево, жабку так само, як і людину. Бо знав, що людина — лише частина Всесвіту. Василь Степанович ніколи не розумів рабської по-

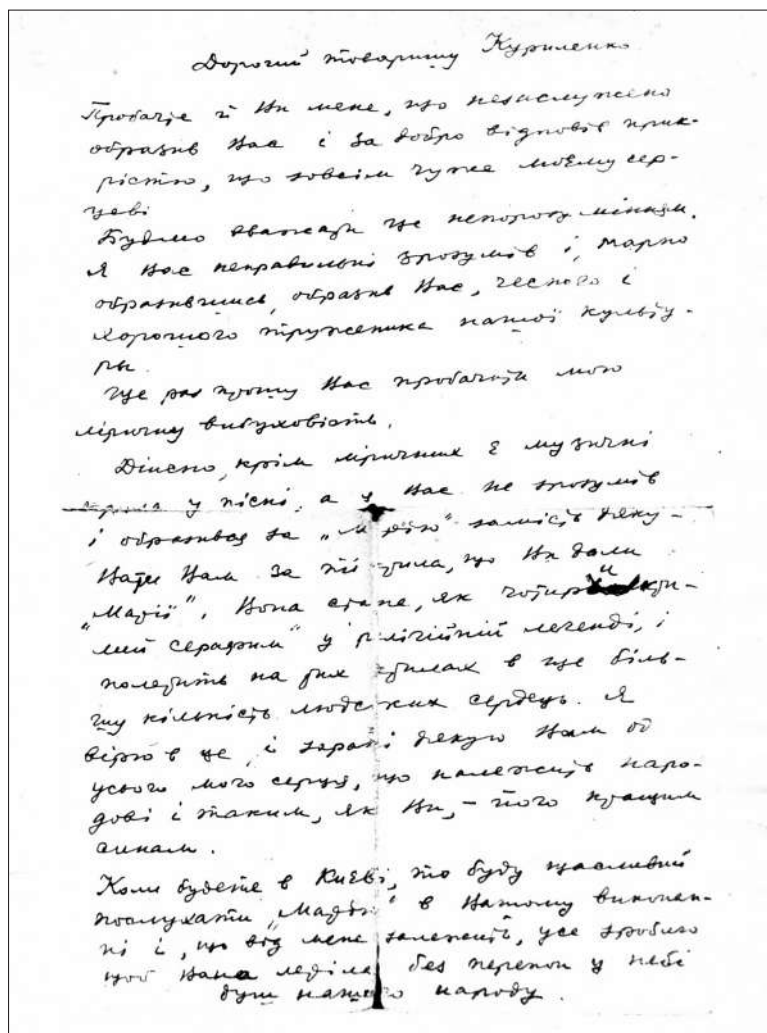

кори чужій культурі і моді. Він свято беріг Український Козацький Звичай. Гостро відчував Правду.

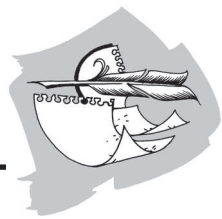
Залишив після себе кобзар багато учнів, декілька сотень пісень і силу-силенну мудрих висловлювань. Його щирі слова падали в душу слухачів добрим зерном і проростали добрими ділами й правильними вчинками. Він ніколи нікому не нав’язував свого способу життя, своїх поглядів на Світ. Він просто жив і творив любов і добро, дарував радість спілкування з ним, його бандурою і піснями.

Василь Литвин не називав себе пророком, хоча умів передбачати події; не називав себе волхвом, хоча ніс мудрість, знання, світло; не називав себе цілителем, хоча цілював наші душі щирим словом. І його любов, світло, пісня, слово житимуть завжди.

Поховали кобзаря Василя Литвина у рідних Гребенях за давнім українським козацьким звичаєм. Звучали пісні і молитви до Рідних Богів, славили Даждбога, тіло накрили китайкою. Прощатися з Великим Українцем приїхали звідусіль рідні, друзі, учні, козаки, митці, педагоги. За звичаєм, привели і коня. Декілька годин звучали прощальні слова вдячності на адресу Василя Степановича; вдячності Доля за радісні миті спілкування з кобзарем-філософом, за можливість доторкнутися до його Знань. А кобзар, заслужений артист України Тарас Силенько супроводжував козацькими піснями до Вірю світлу Душу Василя Литвина, який сповна виконав свою місію у цьому земному житті. Він не помер, а перейшов в інший світ, відлетів у Вірїю до Предків, щоб знову повернутися у свій Український Рід.

Лист В. Сосюри

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ.

Невловне соло таємниць

Подивися на себе збоку...

Подивися на себе збоку
зі шпиль своїх зимоліт.
Подивися несхибним оком,
конвоюй сам себе на звіт.

Подивись прокурорськи строго,
подивись, як обвинувач,
подивися, як на чужого,
подивися — і не пробач.

Суд вчини над самим собою,
оборонні забудь шити.
Подивись, ніби щойно з бою,
прапор втративши, виповз ти.

Може, вирулиш на удачу,
якщо зіб'єш башлик з пихи.
Може, небо тобі пробачить
незумисні бодай гріхи.

А як вимолиш милосердя,
розгрібаючи літ архів,
то здригнеться душі осердя
і запрагне правдивих слів.

Шлях перейдено. Стислі строки
в тебе, мислячий очерет.
Подивися на себе збоку,
правду знаючи наперед!

22.02.2017

Не заздрить генію...

Не заздрить генію, бо геній
всепланетарний сирота.
Він в самотності блаженний
свій шлях окремішньо верста.

Його розтягнуть на цитати,
наклеять хвацько ярлики.
Літературний патанатом
поріже долю на шматки.

Німотно корчачись від болю,
свідомо вищої мети,
втече душа його на волю,
у справедливіші світи.

Хіба що зрідка у жалобі
відвіда землю нишком.
Та тіла в кам'яній подобі
душа сирітська не впізна.

29.04.2017

Усе в цім світі таємниці

Усе в цім світі таємниці,
людина, звір, комаха, птиця,
строкатість флори, ґрунт, вода,
гра пальців світла перебіжна,
метелика оздоба ніжна
і вдача каменя тверда.

Усе в цім світі таємниці
й коли серед зими синиця
постука в шибку, то на вість,
але яку? Душі не спиться,
якщо ж їй спиться й сон присниться,
то звідки він — нічний той гість?

І сніг, що в захваті іскриться,
і тінь, що падає на лица,
й нервова мова блискавиць —
все таїна! все нез'ясовність!
Наука в прогаші.

Невловність —
невловне соло таємниць.

19.12.2016

Ангел-шестикрил

День розгойданий, як човен,
гойда-гойда-хить.
Шумів повен, сміх повен,
день розгойданий, як човен,
світлом вмиваний, чудовен,
малахіт-блакить.

Довгі шуми, павзи стислі,
що на оці, те й на мислі,
символістів кін.
Від Чупринки, Вороного
і Філянського підмога,
музика, розгін.

І надземне, і надчасне,
і минуле, і сучасне
з серцем заодно.
Упереміш нині й вчора,
день розгойданий, як човен,
день як хміль-вино.

Звуки-сплески-луни-зблиски,
світ захищений від тиску
зловорожих сил.
Хто ж йому за оборонця?
Ангел світла, ангел сонця,
ангел-шестикрил.

22.06.2016

Магнолії в Ботанічному

Знов зацвіли магнолії
втішливих кольорів.
Боже мій, божеволю
я від Твоїх дарів.

Викликом меланхолії,
напастьм наперекір,
пишно цвітуть магнолії,
тішать воскреслий зір.

Біле й рожево-біле,
впершись у сірозем,
зцілюють душу й тіло,
будять неясний трем.

Пагорби в території
взявши без бою в бран,
живлять палкі магнолії
хмелем весни містян.

Це ж при якій оказії
в київській стороні —
з Вест-Індії, а чи з Азії
вихідці чарівні?

11.04.2016

Виявом монополії
на все, що довкруз зроста,
сяючої магнолії
пафосна ліпота.

В цьому житті трагічному
я на печалях знавсь.
В квітні у Ботанічному
радістю переймавсь.

В завтрашній день задивлений,
печалі забудь волів.
Слухав, як Володимирський
захватом дзвонів цвів.

Скажений дощ

Він так завівся, впав у шал,
так бив по барабанах площ,
мов скоїть злочин поспішав
цей рвйний, цей скажений дощ.

Була тут явна ворожда,
жага безпрограшної гри.
Аж задихнулася вода
і ринула з утроби ринв.

Та раптом він урвався і вмовк,
сміх воцаривсь, де правив плач.

Замерехтів небесний шовк:
світила викотився м'яч.

І поновився звичний рух
біля під'їздів та крамниць.
І помолодшали довкруг
обличчя вмитих кам'яниць.

І помолодшав я, старий,
піймався на гачок оман
у місті цім, де княжив Кий,
звірив Батий, палав Майдан.

18.08.2016

Розкажи мені про мене, музико...

Влади слів заручники, все ж мусимо
визнати і неспромогу слів.
Розкажи мені про мене, музико,
щоб себе я краще зрозумів.

Є ж бо в нас ще й сила некерована,
темна, як диктаторський режим.
Мовою бунтарською Бетховена
ти мені про неї розкажи.

Чорні води чорної депресії
висуши чи вичерпай до дна.
Музико, ти посестра поезії,
але знаєш більше, як вона.

Я не в змозі стримати емоції,
як підхопить звуків заметіль.
О цей хміль від сяючого Моцарта!
Це ж ества, душі моєї хміль.

І яких ще їй потрібно показів,
свідчень чи підтверджень мудреця,
коли, музико, ти з неспростовних доказів
таїнства присутності Творця.

І тому за твою горню ноту я
ще тримаюсь, як за мотузку,
щоб між словом й ангелів спільнотою
не порвався трепетний зв'язок.

21-22.01.2017

Книжки моєї книгозбірні.
Ярослав Івашкевич

Книжки моєї книгозбірні —
моя утіха й ревний жаль.
Я їх скарби високогірні
не проміняю й на Версаль.

Як тяжко буде розлучатись
у свій останній видих-вдих
із ними — носіями щастя
чужого і нещастя чужих.

Та чи чужих? Невідомо
в них чую силу, що єдна.
Тримують стрій в п'яті содому
високогірні письмена.

На дотик пальців ждуть терпляче,
на блиск очей, на серць Гольфстрім.
Якщо, прощаючись, заплачу,
то плач належатиме їм.

02.05.2017

Мовою культури можна опанувати весь світ

НСПУ проводить зустрічі з літераторами та митцями з різних областей нашої держави. Нині в гості на літературно-мистецький вечір “Від Дністра до Карпат” завітали письменники, літстудійці, артисти з Чернівців.

Надія КИР'ЯН

Вечір вів поет, прозаїк, драматург, радник голови НСПУ Василь Фольварочний, у минулому відповідальний секретар Чернівецького осередку НСПУ. Він розповів про історію Чернівецького осередку, представив сучасних письменників і літстудійців. Очілюючи делегації — український письменник, драматург, заслужений журналіст України Василь Довгий.

Свої поезії та прозові уривки читали літстудійці Віталій Поцілуйко, Ярослава Кибич, Василь Кукульняк, Михайло Брозинський, Галина Мельник, Володимир Мельников, Леся Любарська, Віктор Максимчук, Юхим Гусар.

Слово про творчість чернівецьких літераторів сказали голова НСПУ Михайло Сидоржевський, лауреат Шевченківської премії Дмитро Павличко, відома поетеса, прозаїк, музикант Софія Майданська, академік АПНУ Георгій Філіпчук. Композитори, співаки виконали пісні на слова буковинців.

Перлиною вечора став виступ заслуженого артиста України, заступника голови Чернівецького ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, доцента кафедри музики Чернівецького університету ім. Юрія Федьковича Івана Дерди, який розповів читачам “СП” про свою просвітянську місію.

“Просвіта” — це стан моєї душі, — зізнався Іван Михайлович. — Просвітою я займався з дитинства. Так мене навчила моя бабуся: трудитися, молитися, любити. Це основні виховні засоби, якими можна впорядкувати людину. Бабуся у душі також була просвітянкою. Навчила мене молитися рідною мовою. Коли у нас у 1970—1980-х роках закривали церкву, то церква пішла в кожну

хату. Бабуся зробила вдома вітвар із образів. Церква постала в душах кожного з нас. Бабуся навчала: намолюйте, діти, душі свої, і вам кожному буде добре.

Я об’їздив усі континенти: співав у Канаді, в Європі (Франція Іспанія та ін.), співаю в Україні. Завжди маю Бога в серці. Це мені допомагає скрізь діяти як просвітянину. “Просвіта” на Буковині — основний стрижень українства. Буковина — багатонаціональний край, певний час перебувала під іноземним пануванням і потребує захисту української мови, культури, літератури.

Предтечею “Просвіти” на Буковині був Юрій Федькович, він перший почав писати свої твори українською літературною мовою.

Свого часу наші священики створили організацію “Руська бесіда”, яка з часом переросла у “Просвіту”. У нашому краю шанують батьків, до тата й мами звертаються на “Ви”, поважають інших людей. Цього року виповниться 400 років першої згадки про наше село Горощівці Заставнівського району. Воно цікаве тим, що тут вперше після завершення навчання почав правити Григорій Воробкевич (рідний брат Сидора Воробкевича, буковинського письменника, священика, педагога), який у нашому селі писав свої поетичні твори українською мовою. Про це сказав Осип Маковей у передмові до творів Григорія Воробкевича. У нашому селі народився відомий фольклорист, етнограф, письменник, перекладач Корнило Ластівка.

Я створив у Горощівцях ініціативну групу, хочемо у нас встановити погруддя молодого Шевченка. Його вже виготовив скульптор з Івано-Франківщини Володимир Римар, нині готуємо постамент. 29 серпня, на храмове свято села, плануємо його відкрити.

Хочемо встановити постамент на території місцевої школи, щоб учні мали еталон достойного просвітителя, який із кріпака піднісся до царства духа, зразок для наслідування.

Йти дорогою добра, нести світло правди

XXI століття потребує саме таких достойних, чистих, високодуховних особистостей, які могли б “стати Прометейми”. У час комп’ютеризації ми отримали багато інформації, але завдання “Просвіти” — донести до людей гуманістичні цілі, пояснити, що в людини є тільки дві дороги: добра і зла. Все решта — маніпуляції та ілюзії. Йти дорогою добра — основний закон “Просвіти”, на якому ми стояли і будемо стояти в розвитку провідної верстви українського народу, еліти, яка повинна виховуватися вже зі шкільної лави. Ми повинні виховати патріотизм, який завжди на часі: працювати, жити для свого народу, нести в кожне серце, в кожну душу світло правди. На цьому стоїть наше чернівецьке об’єднання “Просвіти”.

Ми проводимо численні заходи, зокрема, відзначення дат, які є в календарі — пошанівку. Основною правління “Просвіти” фактично є наш Чернівецький університет. У нас доктори наук, вчителі, люди мистецтва, усі небайдужі особистості, які стоять на стороні просвіти як шляху до світла. Бо культура саме і є шлях до світла. Просвітянську роботу загалом проводимо згідно з планом, який подається з центрального правління.

Дуже гарно працює Заставнівська “Просвіта” (голова Світлана Масловська). Я неодноразово брав участь у їхніх заходах, зокрема, зі збору коштів для воїнів АТО. Ми возили допомогу на передову. Я співав і в Станиці Лу-

ганській, і в Сіверодонецьку. Виступав у Будинку культури, де ще навіть не встигли відремонтувати пробіну від снаряду. Люди зустрічали чудово; коли співав “Рідна мати моя”, “Ніч яка місячна” слухачі плакали, не відпускали зі сцени. Вийшли луганські просвітяни у вишитих сорочках, ми з ними були єдині. Потрібно якомога більше таких поїздок.

А якось я співав за кордоном у той час, коли була Помаранчева революція. То мер міста Оріана вийшов із нами на сцену і кричав “Разом нас багато, нас не подолати”. Тамешні мешканці дивувалися, що наш народ зумів зробити революцію без жодного пострілу, змінити владу. Правда, ми не зуміли втримати цих здобутків. Треба працювати далі, бо народ, який має таких митців, таку культуру, незнищенний.

Радше, що нині в нашому краї українська мова запанувала в душах і серцях людей. Коли до нас приїжджають переселенці з Луганська чи Донецька, дивуються: “Якої вам ще Європи треба? Ви й так тут живете, як у Європі”. Вони змінюються на очах, намагаються

говорити українською мовою, хай і не досконалою. Поважають нашу культуру. Створюють робочі місця, стають членами нашої громади, сприймають наш побут, їм це подобається. У Карпатах дивовижна енергетика, вона налаштовує на позитивні вчинки, світлі мрії, знищує зло в людському серці.

Я беру участь у всіх просвітянських заходах, підтримую просвітян піснюю. Як композитор, співпрацюю з буковинськими поетами: Василем Вaskanом, Тамарою Севернюк, Богданом Боїчуком, Володимиром Михайловським, Василем Джураном, багатьма іншими. У моєму дорожку понад 200 романсів. Написав 20 творів на слова Дмитра Павличка, які увійшли до вокального циклу “Крізь віки”. Готую вокальний цикл на слова Юрія Федьковича. Хочу видати вокальний цикл з творів нашого незабутнього Віталія Колодія.

Роботи в нас чимало. XXI століття повинно підняти людину на вищий етичний шабель, ми повинні відчувати, що ми — носії великої культури, а мовою культури можна опанувати увесь світ.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Вершиною творчості Михайла Петренка вважають цикл віршів “Небо”, а перший вірш із нього став славнозвісною народною піснюю. Дослідники творчості М. Петренка, зокрема відомий краєзнавець І. Овчаренко, стверджують, що що поезію автор написав під впливом чарівної природи й давньої української архітектури Святогорського монастиря. Ці вірші — типовий зразок романтичної поезії.

Незабутня подія в житті Михайла Петренка — зустріч у Лебедині з Тарасом Шевченком під час останнього приїзду Кобзаря в Україну в червні 1859 року.

Поезію “Дивлюсь я на небо” поклала на музику дочка українського поета В. Александрова Людмила, і вона стала популярною по всій Україні. Пізніше її аранжування здійснив композитор В. Заремба, а Т. Шевченко власноруч записав цього вірша собі в альбом.

Розпочався концерт з ушлявленої пісні М. Петренка “Дивлюсь я на небо”. Справжнє свято української пісні того вечора створили заслужені артисти України Ірина Беспалова-Примак, Ольга Засадна, Тетяна Гавриленко, а також Олексій Деев, Вікторія Джоган, Олена Захожна, Олена Добровольська, Юлія Рисак-Ткаченко.

Іван Мазепа — постать, про яку написано більше художніх творів, ніж історичних, йому присвячено 186 гравюр, 42 картини, 22 музичних твори, а також драми, трагедії, пантоміми, гіподрами, ще й шість скульптур, художні фільми.

Ще на початку XVIII ст. європейська та американська преса часто писала про гетьмана. Зокрема англійська щотижнева газета “The Daily Courant” в числі від 29 грудня 1708 року майже всю першу сторінку присвятила розкриттю змісту підписаної угоди між шведським королем Карлом XII

Густавом та гетьманом Іваном Мазепою. А вже 16 серпня наступного року кореспонденти тижневика повідомляють про те, що Мазепі вдалося уникнути московського полону. Урядова газета “The London Gazette” 3 січня 1709 року вміщує таку інформацію: “...Мазепа, генерал козаків, перейшов на бік шведів”. У серпневому числі змальовано фрагменти битви під Полтавою і йдеться про перемогу царя Петра I та втечу козаків на чолі з гетьманом Мазепою. А в одній із німецьких газет, що виходила в містечку Галле і мала назву “Wochentliche Relation”, у числі за

Історія і музика

Мистецько-концертний центр ім. Івана Козловського нещодавно представив дві літературно-мистецькі програми — “Чому я не сокіл...” до 200-річчя від дня народження Михайла Петренка та “Легенди про Мазепу”, присвячену 330-річчю обрання Івана Мазепи гетьманом України.

14 вересня 1709 року читаємо такі рядки: “Мазепа — вождь козаків, планував звільнити Україну з-під московського ярма, щоб володіти як суверенний володар під шведською короною”.

1818 року знаменитий англійський поет Джордж Байрон написав одну з найвідоміших своїх поем “Мазепа”. Цю поему неодноразово перевидавали різними європейськими мовами, вона стала поштовхом до написання поетичних творів іншими авторами XIX століття. Серед них поема “Мазепа” Віктора Гюго.

Поему з такою ж назвою написав і відомий російський поет Кіндрат Рилєєв. Збереглися уривки цієї поеми, що перейняті пафосом боротьби проти російського поневолення України.

Погляди Рилєєва шанував Тарас Шевченко. 1923 року написав “Баладу про Мазепу” Бертольд Брехт. З 1929 по 1960 роки працював над поемою “Мазепа” Володимир Сосюра.

Іван Мазепа дбав про розвиток освіти та культури в Україні. Саме за його правління Київський колегіум одержав високий статус академії (1701), чимало молодих людей вирушало за кордон здобувати знання в західноєвропейських університетах. На потреби церкви він робив пожертви. Коштом І. Мазепи збудовано, відреставровано та оздоблено багато церковних споруд. Крім будівництва нових або перебудови старих храмів княжої доби, гетьман робив церквам коштовні подарунки. Загалом, за підрахунками козацької старшини, зробленими одразу після смерті І. Мазепи, за 20 років свого гетьманування на меценатські цілі він витратив щонайменше 1110900 дукатів, 9243000 злотих та 186000 імперіалів.

Доповнили розповідь музичні твори, присвячені великому гетьману, та українські пісні.

Суголосними тематичі вечора стали виступи заслуженого артиста України Сергія Авдєєва, лауреата міжнародних конкурсів Ганни Коваль, а також Дарії Новицької, Катерини Полової, Юлії Зуєвої, Володимира Збарзького.

У світовому просторі — український акцент

Зенон МИХЛИК,
журналіст, м. Тернопіль

Пригадую зворушливу розповідь емігрантки з України Олени Березовської: “Коли приїхала до Канади із сім’єю, не було часу й коштів для улюбленого заняття. Лише зрідка щось малювала, часто дарувала свої картини. І не думала, що колись виставлятиму їх напоказ.

Пропозиція надійшла несподівано від українського мистецького гурту. Приємно вразила турбота професійних художників, які допомогли мені оформити експозицію. А відома мисткиня Марія Антонів, яка завжди з великим бажанням підтримує співвітчизників, запросила взяти участь у наступних виставках. До речі, на своїх персональних вона завше охоче надає місце для робіт інших художників”.

Це суттєвий штрих до “портрета” Марії Антонів, котра сумлінно продовжує добрі традиції, закладені давніше талановитими земляками, які з волі різних обставин опинилися на чужині. Майже сім десятиліть тому вони згуртувалися в Українську спілку образотворчих митців Канади (аналогічні також виникли в Австралії, США), поставивши перед собою високу мету — пропагувати українську культуру в світовому просторі. Тим шляхом ідуть нині їхні послідовники.

До тематичної виставки з нагоди 150-річного ювілею Канади, що відзначається цього літа, художниця створила галерею портретів українських емігрантів різних поколінь, які, каже, “вкоренилися на цій землі й розорюють на ній своє поле”. Свого часу, полишивши рідний Бучач на Тер-

нопільщині, долучилася до них і вона. Нелегкою багатолітньою працею на ниві малярства, графіки і мультимедії досягла значного успіху й визнання. Як мовив поет, де ростемо, там мусимо цвісти.

Щоправда, не часто випадає вільна година, щоб узяти до рук пензлі — крім основної роботи у школі затирає вир емігрантського життя. Зокрема в Міжнародній організації українських громад “Четверта хвиля” пані Марія відповідає за культурологічний напрям діяльності. А він багатогранний, не завжди вкладається у визначені рамки.

Скажімо, коли в Україні вибухнула Революція гідності, митці долучилися до низки благодійних марафонів “Торонто — героям Майдану”, зініційованих очільницею “Четвертої хвилі”, відомою меценаткою Анною Кісіль для збору коштів родинам полеглих Героїв Небесної Сотні та на лікування постраждалих протестантів. Оту добродійну збірку істотно поповнили художники-діаспориани Марія Антонів, Олег Лесюк, Олександр Гутиря, Марія Стиранка, Наталка Лялюк та багато інших.

Зустріч внука Великого Каменяря в Торонто
(М. Антонів праворуч Р. Франка)

До слова, шляхетний приклад дорослих продовжують юні канадські українці, регулярно влаштовуючи марафони “Діти Торонто — дітям-сиротам в Україні”. Свої адресні подарунки (одяг, іграшки, шкільне приладдя) вони передають ровесникам, батьки яких загинули під час бойових дій у зоні АТО, також вихованцям сиротинців. Для недавньої чергової акції не пошкодували своїх картин і чимало професійних художників — аукціон із продажу їхніх робіт улаштувала Марія Антонів.

Цьогорічної весни разом із президентом Конгресу українців Канади (відділ Торонто) Тарасом Багриєм вона багато доклалася до презентації за океаном фонду Міжнародної премії імені Івана Франка. Ця відзнака, як і Нобелівська нагорода, присуджується ученим із різних країн світу за найвидатніші дослідження в соціально-гуманітарних науках та україністиці.

“Премія є дуже важливою для просування України у цивілізований світ. Ця праця буде успішною, коли до неї долучаться мільйони українців в усьому світі. А то вже так іде...” — констатував внук Івана Франка — Роланд, представляючи фонд у Канаді.

“Весна з українським акцентом” — так промовисто назвали одну із спільних виставок у Чикаго художники-діаспориани із Канади і США. “Нам небаїду-

же, якими фарбами буде писаний український емігрантський світ ХХІ століття”, — обґрунтували свою патріотичну позицію митці.

Той “акцент” помітно підсилює недавню створена в Торонто LATCA (Літературно-артистичне товариство, відділ Канада). Це заокеанське крило відродженого в Києві КЛАТ (існував у 1895—1905 рр.) довірили очолити Марії Антонів. Його головну місію вона окреслила так: “Демонструвати високе українське мистецтво і для українців, і для ширшого кола інших етнічних груп багатокультурної Канади”.

Щодо власного творчого кредо, то над усе, каже, любить малювати квіти. Вони, зізнається, джерело натхнення. У цьому прагне наслідувати відому канадську мисткиню українського походження Надію Соломко, в пам’яті якої рідна земля “залишилася уквітчаною і незабутною, тому ті квіти леліяла і на чужині”.

Зауважу, що на полотнах Марії Антонів квіти завше у теплих, світлих барвах. Ще одна характерна особливість — зображені неодмінно живими, із власним корінням, а не зрізаними, що пишються у красивих дорогих вазах. Таким чином художниця закладає глибокий зміст: “Навіть у далеких світах, “вростаючи” у чужу землю, українці не повинні зрікатися власної самотності, не повторного свого цвіту”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 67

на 1 місяць 13 грн 06 коп. на 3 місяці 38 грн 12 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Любов ГОЛОТА

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Ярема ГОЯН,

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Наталія СКРИННИК

278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи

Надія КИР'ЯН

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Черговий редактор

Надія КИР'ЯН

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:

вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

http://slovoprosvity.org

http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Інтерекспресдрук”,
вул. Сім'ї Сосніних, 3.

Загальний наклад у липні — 15 200

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на “Слово Просвіти”

обов'язкове.

Індекс газети

“Слово Просвіти” — 30617

